МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган

Ера 3 СЕНТЯБРЬ 1959 ш.
№ 71 (2282)
Мах 20 кап.

Социалистически яхь йоаржаяр — профсоюзий сийлахьа декхар

ССКП XXI съезда соцамаша болхлой классеи, ахархойи, Советски интеллигенцеи къахьегамцара безам а хьинар а сов а даьккхад, цар политически активность лакх а яьй. Вай берригача мехка баьржаб 1959-ча ш., семилетка хьалхарча шера план кхоачашъяра лоаттабу къовсам .Дерригача халкъо лаьцача социалистически яхье дика дакъа а лоацаш, промышленностеи, транспортеи, гIишлош хьалъечеи, юрта боахамеи хьинаре къахьегаш ба советски нах.

1959 шерах хьалхарча ах шера халкъа боахам дегIабара план кхоачашъяро хьахьокх вай мехкарча къахьегамхоша семилетка дика дIайолаяь хилар а иштта дIахо йодача хана а йоккхий къахьегама коталонаш яха лаьрхIа хилар а.

Уж йоккхий къахьегама коталонаш яха торо хилийтай коммунистически парте а цун Центральни Комитето а ССКП XXI съездо оттадаь доккхий декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбахаш даьча доккхача политическии организаторскии балхаша.

Вай партеи мехкеи вахар чухь йоккха событи хилар ССКП ЦК июньски Пленум. Пленуме дийцар парте XX-ча съездо промышленностеи, гIишлош хьалъечеи, транспортеи технически прогресс айяра оттадаь декхараш а иштта майски Пленумо химически промышленность дегIаярах оттадаь декхараш а кхоачашдар.

Коммунистически партен хьалхаленца доккхий къахьегама толамаш даьхад советски наха ССКП ЦК июньски Пленума декхараш кхоачашдеш а.

Уж йоккхий къахьегама коталонаш йоахаш, партен XXI съезда соцамех пайда а эцаш, партийни организацешка хьалхле а йолаш, лоархIамера балхаш даьд профсоюзаша а. ХIара денна лакхлуш а шерлуш а латт ворхI шерара план кхоачашъяра лаьца социалистически яхь. ХIанзарча, коммунистически общество шерра хьалъе йолаяьча хана творчески дегIаденад социалистически яхьа гIулакх.

Из гIулакх дегIадар хьагойт кердача патриотически боламо — коммунистически къахьегама бригадийи ударникийи цIераш яхийтара духьа лувцача социалистически яхьаша. Иштта яхьаш лийца дуккха эзараш бригадаш, цехаш, болхлой ба вай мехка. Дуккха эзараш нах ба вай мехка Вышневолоцки кIадаш деча комбинатерча болхлочо Гаганова Валентина дIаболабаь патриотически болам хьаллаьца а.

Уж патриотически боламаш хьал а лаьца, социалистически яхьаш лийца дуккха коллективаш а къаьст-къаьста болхлой а ба вай республике а. Массехк шу да Грознера крекинг-завод балхашта хьалха латта. ВорхI беттара нефтепродукташ арахецара план 6 процент тIеххкоачашъяьй цо.

Итт бутт дIабаьннаб балха хьалхле яккхарах луш йола ЦIе байракх цу коллективо лелаю. ХIара денна боккха теркам а беш, лeладу завкомо (пред. нов. Силич) социалистически яхь болхлошта юкъе йоаржаяра гIулакх. 40 совгIа коллектив (установкаш, цехаш, бригадаш и. кх.) я цу заводе коммунистически къахьегама коллективэ цIи яккхийта къахьегаш. Из сийлахь цIи яккхийтай нов. Кисель керте латтача установко а.

Социалистически яхьа гIулакх дика лел ворхI беттара план тIеххкоачашъяьча Грознерча вагонни депо (месткома председатель нов. Прудников), ийс беттара план тIеххкоачашъяьча «Малгобекнефта» НПУ 1-гIча промысле (промкома председатель нов. Скрипченко), товарни продукци арахецара ворхI беттара план 118 процент кхоачашъяьча Грознерча № 2 йолча швейни фабрике (фабкома председатель нов. Мазурчук) иштта кхычахьа.

Белгалдаккха дезаш да социалистически яхь йоаржаяра гIулакх ерригача а профсоюзни комитеташа дика леладеш ца хилар. Из лоархIамера гIулакх ларттIа йоакхо а ца еш, ший лоIамах лелийт совнархоза кара йолча центральни ремонтно - механически заводе, (завкома председатель нов. Толкачев). ССКП июньски Пленума сийна тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара гIулакх цхьаннахьа а дийцадац цу заводе, белгалбаьхабац балха хьалхле яьккхараш а. КIезига пайда эц укхаза социалистически яхьа кердача формаех а. Эсала лел социалистически яхь йоаржаяра гIулакх Грознерча электромеханически заводе а. 540 болхлочох 3 саг мара вац заводе коммунистически къахьегама ударник яха цIи яккхийта яхь лаьца. Болхлошта юкъе социалистически яхь йоаржаелга Iалаьмате во лел Наьсарен районерча «Октябра 40 шу» яхача совхозе (рабкома председатель нов. Гиреев).

ССКП ЦК Пленума Кхайкарал социалистически яхь йоаржаелга шердара хьалхле лувца езаш програмни документ да. ХIанзарча, коммунистически общество хьалъяра балхаш шерра даьржача ханага хьежжа, кердача ларда тIа даккха деза социалистически яхь йоаржаяра гIулакх а. Боккха лоархIам болаш да вай мехка экономика чехкка дегIайоалаяра, коммунизма материально - технически база хьаяра профсоюзаша махулла къовсам лоаттабар.

Профессиональний союзий керттера декхар да ворхI шерара план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически яхь йоаржаяр а цу яхьа юкъе хIара завода, фабрика, стройка, совхоза коллективаш, беррига болхлой озилга а. Социалистически яхье дакъалоацарий махулла йоакхо е еза, тIаийца декхараш цар кхоачашделга вIаштIехьа а доккхаш, социалистически яхь дIаяхьара гIулакха хадданза тIахьожам а беш. Геттара боккха лоархIам болаш да хан-ханнахьа социалистически яхь кхоачашъяра итогаш яр а уж сийлени хьокхамийи доскаш тIа хьалъеттар а. Иштта боккха лоархIам болаш социалистически декхараш кхоачаш а деш, къахьегама коталонаш яьхачар балха говзал махулла йоаржаяр а.

Шеко йоацаш да профессиональни союзаша, коммунистически партега хьалхле а йолаш, шоай низ а хьинар а кхо ца деш, ССКП XXI съездои ЦК июньски Пленумои оттадаь коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдара къахьегамхошта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаергхилар.

Советски правительства ЗАЯВЛЕНИ

26 августа ВIашагIкхийттача Штатий паччахьалкхен департамента кепа теха араяьккхача заявлене тIа хоам бу, ядерни герза тохкамаш делга цхьан шера соцаде аьнна ВIашагIкхийттача Штаташа яь решени ер шу чакхдаллалца дIа йIаьхъергхиларах. США Паччахьалкхен департамента яьча цу заявленех хетта, ядерни герзашта деш дола тохкамаш соцадара йолча кхаь паччахьалкхен совещане бакъахьара дискуссеш мелъеча хана ядерни герза деш дола тохкамаш юха доладе английски правительства безам ца хилар хьахоийташ 27 августа пресс-конференце къамаьл дир Великобритане кхыча мехкашцарча гIулакхий министерства викало. Ховш да, кхаь паччахьалкхенна — СССР-аи, США-неи, Великобританени юкъерча переговорашца дийзза 1958 шера 31 октябре денз цхьан шера, ядерни герзашта деш дола тохкамаш шоаш социйташ хилар США-и Великобританеи правительстваша соахка хьакхайкадаьлга. Цу тайпара, ядерни герза тохкамаш делга социйташ йола ха кхы а шин бетта дIа йIаьхйир США-и Великобританеи правительстваша.

США-и Великобританеи правительстваша яьча цу заявленей хьакъехьа укх тайпара заявлени е езаш лоархI **СССР Министрий Совето:**

Ядерни герзашта тохкамаш делга соцадара хьакъехьа паччахьалкхенашта юкъе барт вIашагIкхетар бух соццаш вай тIаккхувш дола гIулакх кхоачашхургдолча новкъа — атомнии водороднии герз а йолаш йола цун ерригa запасаш а паччахьалкхений тIема низашкара дIа а йоахаш атомнии водороднии герз геттара соцадергдолча новкъа боаккхаш бола хьалхара гIа а лоархIаш, ядерни герза массадолча тайпашта деш дола тохкамаш цIаккха а дергдоацаш соцадайтар духьа Советски правительствас къовсам лоаттабу дукха ха я.

СихагIа барт вIашагIкхетийтар духьа 1958 шера 31 марта ше цхьанне Советски Союзе ядерни герза тохкамаш делга сацийта аьнна соцам бир Советски Правительствас.

Нагахьа санна США-ои Великобританеи Советски Союзо даьр даь хиннадаларе, атомнии водороднии герза тохкамаш делга соцадара хьакъехьара дош хIанзале къоастадаь дальнна хургдар.

Ядерни герза тохкамаш делга соцадара хьакъехьара договор оттадара гIулакха кхаь паччахьалкхенна юкъе Женеве переговораш лаьттача хана вIаший гIойле йолча оагIорахьа мамотта сихагIа барт тоабе гIийртай Советски Союз. Болх беш дуккха ха яьккха йоллашехьа а 10 бутт гаргга ха — шийна хьалхашка оттадаь декхар совещанена кхоачаш ца дудалара маIан фуд аьлча, контрольни система вIашагIйоллара дешашта бартадахка мара ца деза ча метте, барта дахка хала хургдоа дешаш вIаштIеххьа - тIехьа духьала а доахаш духхьал малхбузехьарча паччахьалкхенаша лаьца никъ ба. Из тешшаме хьахьокх тохкамаш соцадар хьакъехьа баь барт кхоачашбара тIахьожам лоаттабара системах долча дешаех лаьца массава раьза а волаш эксперташа тIаийца а США-и, Великобританеи. СССР-и правительстваша къоабалъяь а йолча заключенештеи рекомендацештеи ревизи е уж гIертаро. Цу тайппара хьахьокх из инспекцеш яра а, контрольни постий а, инспекционни группай а, иштта кхычар а хьакъехьарча дешаех лаьца малхбузехьарча паччахьалкхенаша еннача барт беча юкъебоагIача вокх доакъашхой гIулакх лохдара тIаерзаяьча предложенеша а.

Советски правительствас дуккхаза а дIа кхайкадаьд хIанз бакъ а ду масса тайпа ядерни герзашта тохкамаш делга даиман соцадара хьакъехьарча барта США-и Великобританеи правительствашца хьем боацаш кулг яде ше кийча хилар.

СССР Министрий Совето решени яьй:

Нагахьа санна малхбузехьарча державаша атомнии водороднии герза тохкамаш делга юха дола ца дойя Советски Союзе ядерни герзаш лелхийтилга юха ца доладе, аьнна! Ядерни герза цар тохкамаш юха де доладойя, Советски Союз ше тIаийцача декхарех мукъайоал.

ДIахо а къовсам лоаттабергба Советски Союзо ядерни герза тохкамаш делга цIендаь дIадаккхар духьа, ядерни герзаш кхы хьа ца деш соцадаргахьа миллионаш болча наьха вахараи унахцIенонией бола кхерам дIабаккхаргахьа а боаккхаш бола боккха гIа из хилар а лоархIаш.

Юкъерча специальни дешара заведенешка медицински болхлой кийчбара ханаш хувцарах

Школа вахаьцара бувзам чIоагIбарахи дIахо а халкъа дешара система дегIайоалаярахи дола Закон кхоачашдарга хьежжа СССР-е юкъерча специальни дешара заведенешка медицински болхлой кийчбара керда ханаш оттаяьй.

1959—1960 дешара шера денз йизза йоацача юкъерча школа ларда тIа фельдшераш, акушеркаш, санитарни фельдшераш, фармацевташ кийчбара ха 4 шу хургйолаш соцам баьб. Юкъера школа йистеяьккхараша 2 шерай 6 беттай дешаргда.

Юкъерча медицинскии фармацевтическии дешара заведеней шоллагIчеи кхоалагIчеи курсашка деша багIараша дешар йистедоаккхаргда хIанз йолаш йолча дешара планехи программехи.

(ТАСС)

СССР-еи Великобританеи потребительски товараш вIаший дохкаргхиларах

Дог цIена а вIаши уйлаш кхетаеш а укх шера 24-ча мае СССР-еи Великобританеи пхе шера товарооборотах баьча бартага хьежжа СССР-а правительствоси Великобритане торговле Министерствоси переговораш ярах цу лакхехьа хьоабаь барт чакхбоаккхача хьалхарча шера хургболча кантингентехи шин мехко вIаши дохкаргдолча потребительски товарехи дола договор даьд.

Советски Союза Великобритане йохьийтаргья фотоаппараташ, сахьаташ, легковой автомобилаш, музыкальни инструменташ, берий ловзоргаш, кара хьаяь хоза хIамаш, кара даь кIувсаш, медикаменташ, парфюмери, чхьагIар, къаракъ, краба а лососа а консерваш, чкъаьран Iов, цIилеторгаш, кIадаш, кхыдола товараш, ерригаш а 40 миллион сом гаргга мах бола хIамаш.

Великобритане Советски Союзе яхьаргья иштта мах бола автотранспортни средстваш, зипаш, кIадаш, трикотажа хIамаш, хьадаь барзкъаш, кога телата гIирс, ийна тIатоха хIама, фабрике даь кIувсаш, спортивни товараш, музыкальни инструменташ, берий ловзоргаш, медикаменташ, сельдь, чкъаьран дулх, кхыдола товараш.

СЕМИЛЕТКА КХОАЧАШЪЕШ

* * * * *

Автоматика керда прибораш

Автоматикеи телемеханикеи средствай конструкторски бюро Грозненски филиала инженераша, ССКП ЦК-а июньски Пленума соцамаш кхоачаш а деш, мехкдаьтта промышленноста предприятей производственни процессашта автоматизаци е эшача кердача прибори конструкцеш а еш, творчески болх бу.

Берригача мехкара нефтяникаш санна вай республикера нефтяникаш ба дукха хана денз скважинашкара мехкдаьтта дебийта автоматически лоархIам бареи, задвижкашца регулировани яреи, компрессорашкара подшипникаш боарамал тIех йIоахлуш йола температура лархIареи иштта кхы долеи дешаш ха безам болаш. Из болх приборашка байтара гIулакха уйла еш ба специалисташ.

Автоматчика отдела начальника Петрочук Родика тха корреспондентага хьайоах.

— Инженер Твердовски керте латтача конструкторий группо керда хьалха лоаца дакъа да из. автоматически дебитометр хьаяьй. Лабораторни тохкамаша цун дикал хьахьокх. Инженера Курскиевс шелаьрхIа йолча переводной приставка конструкци оттаяьй. Из юкъе йоалаяьча задвижка автоматически лела йиш хургья. ЙIоахлуча лувжаш йолча подшипники а градернешта шеллуча хин а температура къоастаеш Iалаьмате дика датчикаш яьй инженера Силковас. ХIанз уж прибораш-автоматаш филиала мастерскешка кийчъеш я. Сентябрь бутт аханега кхаьчачул тIехьагIа уж мишта хул тохкаргда производственни объекташка.

Кердача прибораша торо лургья кулг - кара деча балхашта автоматизаци е, къахьегама овсарле лоархIам боллаш лакхъергья, производственни хьокхамаш айдергда. Семилетка чухь тха конструктораша

Къонача нефтяникий толам

Карабулака къилбаседехьа довкъашка гIолла гIалаш санна урагIа яха латт мехкдаьтта тахка егIа вышкаш. Доккхий къахьегама толамаш даьхад № 59 йолча скважине бурув тохаш йолча мастера К. Поповс кулгалдеча коммунистически къахьегама бригада, аьнна цIи яккхара яхье яьннача комсомольско-кагирхой бригадо.

К. Попов 38 шера мехкдаьтта тохкаш болх баь, дика говзал йолаш мастер ва. Цо дика кулгал а деш бартцхьоагIо йолча коллективо июль беттара план 130,7 процент кхоачашъярах Карабулакерча мехкдаьтта кIоарга бурув деттача конторе гIолла карара-кара тела ЦIе байракх яьккхай. Цул тIехьагIа август бетта бригадо кхы а керда декхараш тIа а ийца доккхий толамаш даьхад. Контора 80 метр бурув тоха, аьнна оттаяь план 15 августага 90 метр бурув а теха, ханал итт ди хьалха проекта тIа лерхIача 2240 метрага кхоачаяьй кагирхоша буровой инструмент.

— Бурув тохача хана чIоагIа лоархIаме да раствора дозал ларттIа лоаттаде хар, — аьлар мастера К. Поповс балха толама къайле шеювцаш. — Цу гIулакха бурильщикаша Б. Касаковс, Я. Гашенко, Н. Голубовс ларттIа йоакхо яьй.

Балхах дика кхеташ а хьинаре къахьегаш а ба, яхаш бийцар К. Поповс бурильщикий помощникаш: Салтеханов, В. Драгунов, И. Ижиев.

ХIанз техка а яьккха, из скважина кастта болх бе йолаялийта кийчъеш ба комсомольцаши кагирхойи.

О. БУЗУРТАНОВ,
тха собкорр.

Разведчикаш мехкдаьтта лохаш ба

Вай республике мехкдаьтта доалла моттигаш лаха «Грознефтеразведка» треста геологоразведочни контора болхлой эггара хьалха арабовлаш ба. ДIадахача шерашка структурни скважинашка 1200 метарга кхаччалца бурув тохар — кхы тIех хила йиш йоацаш дар из. Семилетка хьалхарча шера мастер волча коммуниста Арькова Николая бригадас отечественни станокаца тIех котало яьккхар — 1506 метр, цу гIулакхо геологий болх аттагIа хилийтар. № 23 йолча кIоаргача структурни скважина бурув тохара гIулакх дика вIаштIехьа а даьккха бригада кердача моттиге болх бе дIаяхай.

ССКП ЦК июньски Пленума жоп луш структурни скважина 2000 метрага кхаччалца бурув тоха, аьнна, декхар шоашта хьалхашка оттадаьд геологоразведчикаша. Бурув тохара скорость лакхъяьй цар. ДикагIа толамаш даьхад мастера Ивана Деревянко бригадо: планах 4667 метр тоха дезача метте, ер шу доладелча денз 6 эзар метр бурув техад.

Доккха новкъостал ду мехкдаьтта лохаш лелараша лоаллаха ядача республикашта. ХIанз Кабардино-Балкаре шин скважина бурув тохаш ба уж.

Массане а план тIеххкоачашъю

Грозненски орденоносни нефтеперерабатывающи заводе № 1 йола установка хьалхле лелаеш я. Йоккха говзал йолаш вола технолог Абасалиев Мамед керте латташ йолча коллективо хIара бетта декхараш тIеххкоачашду.

...Вахте латтар оператора Емельяна Квитко смена я. Из дика хьожаш ва прибораш хьахьокхачунга. Давлении температуреи боарамагIа я. Оператор раьза ва: технологически режим нийса лел, аппаратура ца соцаш болх беш я.

Технологаша август бетта йола план ханал хьалха кхоачашъяьй. Семилетка хьалхарча шера шоаш тIаийца декхараш сий долаш кхоачашду цар.

Хала да царех дикагI бараш къоастабе, цу коллективе берригаш а дика болх беш ба, декхараш тIеххкоачашду. Оператора Александров Владимира смена творчески, чуйина болх беш я. Шоай инициатива юкъе а кхувлаш, доккхача хьинарца болх бу оператор Лутцева Любовь керте латтача технологаша.

Ер шу доладелча денз установка коллективо Даьхенна семилетка фонда лаьрхIа планал совгIа итт эшелон совгIа доагам деннад.

Ийс бетта йола план ханал хьалха кхоачашъяьй

Тахан, 3-ча сентябре «Малгобекнефта» НПУ болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха ССКП ЦК июньски Пленума соцамаш кхоачаш а деш гази, мехкдаьттеи, даккхара ийс бетта йола план 27 ди хьалха кхоачашъяьй. МагIалбика нефтяникаша укх шера 8 бетта планал совгIа итташ эзараш Iаьржа дошув деннад Даьхенна. Къахьегама овсарле планал совгIа 13 процент лакхъяьннай. Массаза санна Ленина орден лелаеча хьалхарча промысла нефтяникаш хьалхле лелаеш ба. Болхлошта юкъе шерлуш латт социалистически яхь.

МагIалбикерча мехкдаьтта доаккхараша Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революце 42 шу дизара сийна семилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра шоай беррига низ тIабахийта болх беш ба.

ИЗМАЙЛОВ Макшарип,
«Малгобекнефта» НПУ производственно-технически отдела начальник.

Баьца дaараш чуэц

«Джалка» яхача совхоза 3-гIча отделене бIарг дIа мел кхоачча ядаш я бригадо баьца дaараш чуэцаш а царна гIулакх деш а йола моттиг. Кхаш дизза кхаьча ядаш помидораш я. Дика гIулакх даьд баьца дaарашта.

Сихбенна помидораш чуэцаш йоалл нов. Дохшукаев Iарби бригадир вола бригада. Дийи бийсеи ца къовсаш дика болх бу барт тайна йолча коллективо. Планах 70 центнер яла езача 100—110 центнер яьккхай цар. Помидораш чукхухьаш 10 машин я. Паччахьалкхенна 120 тоннал совгIа помидораш енна баьннаб отделенера болхлой.

Отделене нарсаш чуэцара план тIеххкоачашъяьй. Планах хIара гектара тIара 100 центнер яккха езача 140—145 центнер яьккхай цар.

ХIара денна деш цига газеташ, брошюраш, журналаш, хIаьта агитатораш болча И. Шахгиреевеи В. Алгиреевеи каст-каста беседаши лекцеши еш.

Ден-денна бригаде къахьегаш болча болхлошта фу эш а болх мишта лел а хьажа ух управляющи вола нов. Манаев Зоврбик.

Звеношка хьинаре болх беш хиларца белгалбаьнна ба Э. Ганукаеви, Р. Музаеви, иштта кхыбараши.

ХIанз сихбенна хьажкIаш чутовса моттигаш тоаеш а керда яраш хьаеш а боахк совхоза болхлой.

Кондуктораша металлолом гулъю

Гудермесе, Махачкала, Прохладне, Ищерске, Беслане ухача товарни поездашца болх беча кондукторашта дагадехар пайдане гIулакх да. Поезд йодача хана дика хьожаш хул уж составага, грузага. МоллагIча станце поезд кхаьчача хана шоаш мукъа болаш йола ха а а пайда эцаш дIаяхьа гIерт кондуктораш. Сихха металлолом гулъе болалу уж Грозне юха цIабаьхкача, кладовой дIалу цар шоаш гулъяь металлолом.

Из дика гIулакх доладаьд кондуктораша август бетта. Цу бетта 7,5 тонн металлолом гулъяьй цар.

Керте латтача кондуктара Николай Григорьевича Козубовс 840 килограмм металлолом гулъяьй. Цун новкъоста Михаила Васильевича Комаровс 505 килограмм, Александра Алексеевича Мухина 415 килограмм гулъяьй.

С. КЕРИМСУЛТАНОВ.

КУЙБЫШЕВСКИ ОБЛАСТЬ. Мехкдаьтта чакхдоаккхача Новокуйбышевски заводе хьалъеш я атмосферно-вакуумни установка. ВорхI шера план ханал хьалха кхоачашъяра тIехь яхь а лаьца, из хьалъераша дош деннад яр шу чакхдоаллаш уста новка болх бе йолаялийта.

Сурта тIа: хьалъеш латта атмос ферно-вакуумни установка.

А. Брянова сурт. ТАСС фотохроника.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

1959-ча шера 16-ча феврале хинна СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума цIерах «Хиво боабечара нах кIалхара бахарах» яха медалаш хьожаяьй 1959-ча шера хиво боабечара нах кIалхара боахача хана денал долаш, майра, инициатива йолаш хиларах:

1. **Андриенко** Николай Степановича — Нохч-ГIалгIай республикански ДОСААФ комитета спасательни поста старшина.

2. **Казинников** Сергей Григорьевича — № 7 йолча треста Грозненски строительно-монтажники Управлене десятника.

3. **Шейко** Василий Петровича — № 7 йолча треста Грозненски строительно-монтажни Управлене шофера.

* * *

«Старогрознефта» Нефтепромыслови Управлене шоллагIча промысла заведующи вола нов. А. И. Плетнев ваь 60 шу далар а; цхьаккха ала хIама доацаш дуккхача хана мехкдаьтта промышленносте цо болх бар а, общественни болх дика лелабар а белгал а доаккхаш, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума сийлен грамота лойла Плетнев Александр Ивановича, аьнна указ техад Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо.

БЕСЕДАГА ДИКА КИЙЧВАЛА ВЕЗА

(агитатора балха опыт)

«Малгобекнефть» НПУ 1-ча промысле вторични методий цехе агитатор волаш ва слесарь Иван Петрович Нырков. Компрессорне болх беш болча болхлошта кӀира 2-3-зза беседаш ю цо. Цун хӀара беседа тематика — вай мехка а доазол дехьа а долча кердача хоамех латташ я. ТӀеххьарча хана ССКП ЦК июньски Пленума материалаш Іомаеш хиннаб компрессорщикаш.

Пленума материал Іомаеча хана еш хинна беседаш сакъердаме а ладувгӀараш боккха пайда боалаш а чакхъювлар, хӀана аьлча дукха дар Пленума решенеш тӀа компрессорщикашта доагӀаш дола дешаш а. Сакъердаме беседа е ховш агитатор хилар бахьан долаш дика ладувгӀар цун беседага.

— Сай беседаш сакъердаме ца хилча сатохалуш вац со, — яхаш дувц Иван Петровича, — цудухьа хӀара сай беседага дика уйла а йийя, хьалхашка латта декхараш къаьгга дайза а дайзе, мара волалац со из беседа е. Газеташ тӀареи журналаш тӀареи сайна эшаш йола материалаш йийшачул тӀехьагӀа радиога а ладувгӀ аз. Каст-каста Вознесенски станични библиотеке а ух со.

МоллагӀа дале а ше дийшар цхьан тайпара дӀаяздаь белгал ца деш Іац Иван Петрович. Политически а научно - популярни а литература цо дешача хана цу тӀара шийна кораяь сакъердаме цифраши бакъдараши дӀаяздеш вагӀаш хул из. Цул совгӀа шийга ладувгӀараша хеттарг-дола хаттараш а белгалду цо. Иштта из дика кийчвалар бахьан долаш цхьаккха а хаттар дисац Иван Петровича жоп дала ца могаш.

ЧӀогӀа лоархӀаме да еш йола беседа коллектива хьалхашка латтача декхаращцеи царна эшаращцеи ювзаенна хилар. Цудухьа июньски Пленума решенеш ювцача хана ладувгӀараш дика дакъа лоацаш бар цо еча беседаца, дукха пайдане предложенеш а тийлар цар, хӀаьта НПУ а промысла а кулгалхошта шоаш раьза ца хилар дувцаш къамаьлаш а дир.

— Во болх бу вай инженераша, цар творчески болх производстве гуш бац, — йоахар цар. — Хьаэцаргья вай воай компрессорни, мел дукха моттигаш я укхаза механизаци е йиш йолаш! Бакъда, цун уйла еш цхьаккха специалист-м вац.

— Шелъеш йолча установкана капитальни ремонт е езаш я, бакъда из дага доагӀаш НПУ цхьаккха саг-м вац, — яхаш тамаш а еш дувцар дӀахо беседага ладувгӀаш хиннараша.— ХӀанз-м даьссача хабарах кӀалхара боврг бац уж. Партбюро вӀашагӀъелла партийни контроль лелаю комисси я, цо новкъостал дергда харцахьара дар нийсде.

Иштта из беседа еча хана чӀогӀа пайдане предложени дагаехар вторичникашта. Из предложени балха юкъе йоалаярца пласта чу сихагӀа газ чуяхийта йиш хургья. Цу тайпара болх вӀаштӀехьабаккхара торо хулийтаргья тӀехьагӀа 3 компрессор мукъаяккха. Цунца кхоеш йола электроэнерги кхоачамболаш хургья бӀарчча цхьан разведочни скважина бурув тоха.

Иштта сакъердаме хул нов. Нырковс доазол дехьарча кердача хоамех лаьца еш йола беседа а. Дукха ха йоаццаш Москве американски выставка хьаеллача хана господина Никсона даьча къамаьлах лаьца цо яьча беседага чӀогӀа дог раьза долаш ладийгӀар. Никсона даь къамаьл дукхагӀа долча даькъе харц долга а бакъ хила йиш йоацаш долга а гучадоаккхаш къамаьлаш дир беседага ладувгӀаш хиннараша а. Бокъонца долча гӀулакхашца гучадаьккхар цар СССР-е къахьегаш волча сага вахар США вахача сагачул дуккха а дикагӀа долга.

США болхлой бюджетах 60 процент налогагеи, квартплатагеи, транспортагеи дӀадода, — аьлар агитатора, — хӀаьта вай цехе алапе тӀара йоаккха налоги квартплати 15 процент гаргга мара хилац. Балха-м мах боацаш а ма ухий вай. Кастта алапена тӀара йоаха налогаш а дӀаяргья. Вайцигеи США-и долча товарий маьхаш вӀаши нийсдича гучадаьннад Америке болх беш вола саг дуккха а вайцигарчул халагӀа вахилга,—аьлар ший беседа йистейоаллаш Иван Петровича.

Чулоацам дика болаш а ладувгӀа дог доагӀаш а хул Иван Петровича еш йола моллагӀа а беседа. Цо деш дола къамаьл болхлой дикагӀа къахьегара оарцагӀбаргболаш тӀахьехаш ду цо. Из бакъду доаккхаш долча мехкдаьттах 70 процент гаргга къаьнача скважинашкара доаккхилга Іалашдеш из коллектив хиларо.

А. СЛЕСАРЕВ.

Района агитаторий собрани

Парте Каргалински райкомо аргӀан йола агитаторий собрани йир. Собране «Таханара вай декхараш» яха доклад йир партен Каргалински райкома секретара нов. Истомина. Цул тӀехьагӀа агитатораша ладийгӀар райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе нов. Струевс яьча «Агитатора газетацара болх» яхача методически докладага а. Докладаш яьнначул тӀехьагӀа вӀаши дагабийлар. Шоай болх бувцаш къамаьлаш дир агитатораша нн. Абрамочкина (Менгинске цӀерагӀа колхоз), Раллае («Октябра 40 шу» яха колхоз), Шелеповс («Октябра 12 шу» яха колхоз), кхыбараша.

Собрани чакхйоаллаш агитатораш хьежар Іилма довзийтача документальни киножурналага.

Масса хана болх беш йола агитпункт

Грознерча Ленински района культура ЦӀагӀа масса хана болх беш йола агитпункт я. Цига хӀара шинарча дийнахьа харжархой гуллу. Лекцешка, докладашка, беседашка ладувгӀа, кинофильмага хьажа, вечерашка дакъа лаца ух уж цига.

Сакъердаме чакхъяьлар тӀехьарча хана агитпункте антирелигиозни темах хинна вечер. Цу вечере харжархоша ладийгӀар «Советски Союза Коммунистически партеси Советски паччахьалкхенои дынаца лоаттаду гӀулакх», яхача лекцега.

Иштта сакъердаме вечераш кхы а е лаьрхӀа я агитпункт.

С. ВОРОНИН.

Нохч-ГӀалгӀайчен кхалнах политически а культурни а дегӀабахкар

Адамий историе чухь эггара хьалха маӀача наьха яр санна бокъо яьннай вай мехка кхалнаха а.

Коммунистически партеси Советски правительствоси масса хана кхалнаьха йоакхо елга белгалдоакх колхозашка, совхозашка, промышленни предприятешка деча балхашца хьинаре дакъа лоацаш, хӀаьта кхы доккхий гӀулакхаш а маӀача наха санна хьа а дийца хьинаре уж дӀахьош вай мехкара кхалнах хиларо.

Вай партес кхалнаха шера никъ хьабийлаб къахьега, деша, салаӀа. Цудухьа хала да вай мехка бокъонца ший моттига доал а деш дика хьокхам а луш къахьегаш йола кхалсаг йоаца балха участок лаха.

ДукхагӀа кхалнах тайп-тайпарча балхашта юкъеозар духьа а къахьега цар дикагӀа торо хургйолаш а дукха хьалъяь а яьннай хьалъеш а латт берий учрежденеш (детсадаш, детяслеш, школаш-интернаташ).

Моттигашкара партийнии, профсоюзнии, комсомольскии организацеш а колхозийи, совхозийи предприятей хьалхле лелаераш а декхарийла ба дӀахо йодача хана а кхалнаьха йизза йоакхоеи дукхагӀа царга булургболча балхашка уж дӀанийсбеи. Из декхар кхоачашданза даргдоацаш да къаьстта хӀанз — шерра коммунизм хьалъе Советски халкъ доладеннача хана. Цул совгӀа кхалнаха юкъе беш бола кхетама болх а чӀогӀагӀа айбе беза, лакхара кхетам болаш вай кхалнах хьалкхебара.

Дукха ба вай республике балхах дика кхеташи, политически кхетами культуреи лакха йолаши, шоаш къахьегача метте массанена хьокхам луши бола нохчехи гӀалгӀаехи бола кхалнах а. Шалински районе дика йовзаш я цу районерча ЗӀамигача-АтагӀарча шурий-товарни ферма заведующи К. Хункарханова. Цо кулгалдеш йола коллектив доккхий декхараш тӀа а ийца уж толамца кхоачашдеш я. Белгалде дезаш да цу ферме тӀехьаюсаш хинна дояркаш, а хӀанз хьалха латтарий мугӀаре дӀанийсбенна хилар.

Дика тоаяьй цу коллективо доахан чудоахка моттиг а, ферма тӀа доагӀа наькъаш а.

Урус-Мартановски районерча «Горец» яхача совхоза ферма заведующи я Музаева Совдат, хӀаьта цо, хьалхле лелаю ферма районерча кхыярел, масса хана тӀех хьокхамаш долаш а я.

ХӀара денна дегӀаух вай интеллигенце мугӀараш а. Дукха ба цу мугӀаращца нохчехи гӀалгӀаехи бола кхалнах а. Вай республике дика йовзаш я Нохч-ГӀалгӀай пединституте йоккхагӀа йола хьехархо Мальсагова ТӀонтӀи Тамара, Іилма-тохкама института Іилма болхло йола Чантиева Марем, Нохч-ГӀалгӀай краеведчески музее директор йола Зязикова Женя иштта кхыбараш а.

Зрителашта езаши йовзаши я вай республика заслуженни артистка йола Алиева Тамара. Из сцена тӀа бӀаргаяйча чӀогӀа сакъердалу зрителий.

Дукха ба вай республике бахача наха дукха безаш бола медицински болхлой. Царех я Нохч-ГӀалгӀай унахцӀено лораяра Министерства кадрай отдела начальник Албогачиева Марет, Урус-Мартановски районни больнице болх беш йола педиатр Т. Висаригова, Грознерча № 1 йолча горбольнице терепевтически отделене заведующе йола Кодзоева Тамара, № 4 йолча горбольнице хирург йола Тангиева Марем, Веденски райбольнице педиатр йола Курбанова Зара, иштта кхы дуккха бараш а.

ХӀара шера дукхагӀа ух нохчийи гӀалгӀайи мехкарий лакхерчеи юкъерчеи дешара заведенешка деша. Нохч-ГӀалгӀай педагогически институте деша ягӀа 49 йоӀ, хӀаьта Нохч-ГӀалгӀай педучилище 89 йоӀ а ягӀа, цул совгӀа педучилище 30 йоӀ заочно деша ягӀаш а я. Иштта дукха мехкарий ба медицински дешара заведенешка. Московски ВУЗашкеи кхы тайп-тайпарча институташкеи техникумашкеи дешаш а.

Къаьстта боккха лоархӀам болаш тӀулакх да укх шера лаьрхӀа нохчийи гӀалгӀайи кхалнаха деша вай республике хьайийла школаш-интернаташ. Цу школашка-интерната шка дувхар а, даар а, чуӀе моттиг а паччахьалкхен сӀетах а долаш дешаш хургба уж. Ерригаш цу тайпара кхоъ школа-интернат хьайийлай вай республике (Грознеи, Урус-Мартанеи, Веданеи).

ДоагӀача тайпара цу школашта новкъостал а деш лерттӀа царга болх байтилга вӀашагӀдолла декхарийла я партийнии, советскии, общественнии организацеш.

Ала дезаш да хӀанз а вай республике йиӀигашка дешийтара тӀера боаца даьй-ноаной болга. ДукхагӀа болча даьшеи-ноаношеи юххьанцара школа йисте яьккхача кхы дӀахо ца а дешийташ ют шоай йиӀигаш. Доккха зе ду цу тайпарча даьшеи-ноаношеи шоай йиӀагашта, лакхара коммунистически кхетам болаш уж хьалкхебара. Из да эггара хьалха цу даьй-ноаной шоай кхетам чӀогӀа лохача боараме латташ хилар. Цудухьа къаьстта теркам тӀабахийта беза бахача наха юкъе беча кхетама балха каст-каста царна лекцеши, беседаши, докладаши еш, кино хьокхаш.

Хоадамболлаш къовсам лоаттабе беза бераш (къаьстта йиӀигаш) деша ца ухийтачарна духьал.

Вай республике хӀанз а цхьаболча наха леладеш да дӀаяхача замах юхедиса зуламе а во а гӀулакхаш. Царех керттера дар дукха исти кхувлар а долаш. Уж гӀулакхаш доахка нах царех къа ца хеташ бехктокхаме оза декхарийла я вай следственни органаш. Цу тайпарча наха чӀогӀа новкъарло ю хӀанз шерра коммунистически общество хьалъеш доаллача вай халкъа.

Нагахьа санна партийнии советскии организацеша а ерригача общественносто а лерттӀа терко а еш кхалнаха юкъера болх дӀахьой шеко йоацаш да зуламаш деш бола нах кӀезигагӀа хургхилари, царна цу балхах боккха пайда баргхилари.

Т. М. ЭСИМБАЕВА,
ССКП Нохч-ГӀалгӀай обкома кхалнаха юкъе беча балха отдела заведующи.

Кердача шерара лакхера а юкъера специальни а дешар

1-ча сентябре доладеннад лакхерча а юкъерча специальни а школе дешара керда шу, «Школа вахарцара бувзам чӀогӀбарахи дӀахо а СССР-е халкъа дешара система дегӀайоалаярахи» дола закон практически кхоачашдара хьалхара шу.

ТАСС-а корреспондентаца къамаьл деш СССР-а лакхерчеи юкъерча специальнии дешара министра хьалхарча заместитела М. А. Прокофьева аьлар:

— Лакхерча а юкъерча специальни а дешара ерригача заведенешка ерригача специальностех йола занятеш укх шера 1-ча курсашка йолалургья общественни пайданера къахьегам Іомабелга юкъе а хьош оттаьча дешара кердача планаца.

ДукхагӀа йолча технически, экономически, цхьайолча гуманитарни специальностей студенташа, нагахьа санна специальностах болх баь цар опыт еце, хьалхарча 1-2 шерашка болх а бергба, сайрийнарча е заочни дешара системах дешарг а да.

Дукхача технически специальностех, хӀаьта иштта университеташкара специальносташ физика, хими, биологи, кхы дуккха йола теоретически занятеш Іомаеш, лабораторни дуккха балхаш деш хьалхарча 2-3 шера производстве болх ца беш дешаргда. Лакхехьарча курсашка цар дешаш цхьан шерал кӀезигагӀа йоацача хана производственни практика чакхъйоаккхаргья цар. Цу тайпарча системах дешаргда шоаш хержача специальностах е цунна гаргга латтача специальностах шин шерал кӀезигагӀа боацаш производственни болх баьча наха а.

Шера хаьддача хана болх беча производства специальностех дешаш производстве беча балхага хьежжа хьехаргда институташкара теоретически дешар, хӀаьта юртбоахама вузашка дешара - опытни боахамий, колхозий, совхозий иштта кхыярий балхага хьежжа хьехаргда.

ХӀанз укх сахьата вай мехка производстве болх а беш, лакхехьара дешар йистедоаккхаш цхьа миллион гаргга къахьегамхо ва. Укх шера хьайийлай 80 совгӀа заочни а сайранара а факультеташ, отделенеш, филиалаш, дешара консультационни пункташ. Царех дукхагӀа яраш предприятешка чухь яьхкай.

Заочнии сайранарчеи вузашка а факультеташка а дешача студенташта керда дешара шу доладелча денз кхы тӀа а дуккха льготаш еннай. Студенташ учебникех а дешара методически документацех а Іалашбе йилла ше къаьстта йола «Лакхера школа» яха издательство я. Производстве болх а беш, деша багӀача студенташта эггара хьалха укх шера юкъарча дешара керттера дисциплинаш радиоцеи телевиденецеи хьехаргйолаш вӀашагӀделлад.

(ТАСС).

ПОЭТАШ ШОАЙ ДЕШАРХОЩЦА ВӀАШАГӀКХЕТАР

Дукха ха йоаццаш «машиностроитель» яхача ахканарча кинотеатре вай республикерча поэтийи цар дешархойи вӀашагӀкхетар хилар.

Нохч-ГӀалгӀай литература дегӀадарах къамаьл дир поэт а прозаик а волча Музаев Нурдина.

Ший стихаш йийшар поэтесса Ахматова Раиса. Цу йийшар ший «ВоӀага», «Телеграмма», «Хиннар» яха стихаш.

Поэта Трунов Игора, гулбеннараш гӀад а бугаш, ший дикагӀа йола «Йилбазилг», «Володька», «ТӀема лараш» яха стихаш йийшар.

«Нохчий мехках дола дувцар» яхача ше язъяьча поэма тӀара отрывок йийшар Музаевс.

С. КЕРИМОВ.

Керда баккха автотранспорта болх

ССКП ЦК-а РСФСР-а бюро решенеш кхоачаш а еш, тха нефтепромыслови Управлене лоархӀам боллаш гӀулакхаш даьд кагий автобоахамаш дӀадоахаш: еррига автомашинаш, тракторш транспортни конторе дӀачуеннай.

Автомобильнии тракторнии паркаш вӀашагӀтох транспортни контора ремонтно - технически базах пайда а эцаш, царна толашагӀа технически гӀулакх а де, автобоахамаш дикагӀа леладе, мухь кхухьача дӀадодар лохде, цехаши предприятеши тӀабахьача мухьах Іалашъе.

Къаьнача методех балхаш ду транспортни контора кулгалхоша, предприятей хӀамаш дӀа-юха кхахьара керда наькъаш лехац, хӀаьта эггара хьалха дӀа-юха кхухь шоашта пайданегӀа йола хӀамаш, нагахьа санна предприяте заявка елча шоаш машин лой, гӀулакх йистедаьннарг лоархӀ цар. Автомашинаш лелаечарна контроль ца оттаярах, уж сеца латташ хул, хӀаьта цар хьабеш бола болх пайдане а хилац.

Вай мехка хьалха латташ долча автобоахамаша дуккхача хана денз юкъейоалаяьй материалаши, товараши хьатӀакххахьара кольцевойи транзитнии методаш. Из тайпа болх мегаргбар МагӀалбике вӀашагӀболла. Кагий материалаш, запчасташ, оборудовани, кхыйола материалаш, дехар а деш автомашин а яьккха, хӀаьта болхлойи, кладовщик е экспедитор тӀа а хоаваь дӀа-юха кхахьа еза тха предприяте. Цу тайппарча гӀулакхаша доаду паччахьалкхен рузкъа, боагӀача тайпара дӀанийсбац болхлой а автотранспорт а. Масала, техснаба складе ух дийнахьа итташ автомашинаш 2—3 болхло чу а вагӀаш.

Транспортни контора кулгалхоша дог а лазаш, керда методаш юкъе а йоалаеш предприяте эшаш йола хӀама Іалашдеш болчарца барт тайна балхаш доре, дуккха ха хургьяр из дош къоастадаь даьнна. Предприяте хьалхехьа телача заявкех кагий оатхалаш дӀа-юха кхахьа экспедици оттаелга хала гӀулакх дац, хӀаьта из гӀулакх сихха къоастаде деза.

ХӀанз укх сахьате гӀишлош хьалъечеи царна кийчо ечеи доккхий балхаш дӀадоладаьд. хӀаьта материалаш, доагам, кхыйола оатхалаш дӀа-юха кхухьача транспортникаша кхоачамболлаш бац болх. Ахкан хана уж балхаш шин сменах дӀадахьа мегаргда.

ХӀанзалца гӀишлош хьалъеча моттигашка юкъейоалаяьяц дикагӀа йола методаш — етта кирпишк контейнерашца хьатӀакхухьилга.

ХӀаьта цу чоалхане йоацача а дикача а методо лоархӀам боллаш лоху машинаш сеца латтилга, тӀайотташ а тӀера Іойоаккхаш а кирпишкаш йоха ца ейташ лораю.

Шоферашта цар ца даьр даьд яхаш путевой листаш тӀа язделга дӀадаккха ха кхаьчай.

Транспортни контора болх чехкагӀа эргабаккха а «Малгобекнефта» мехкдаьтта промыслови Управлене предприятеш тӀабахьача мухьах йизза Іалашъе а декхарийла ба хьалхле лелаераш.

Ш. ДАХКИЛЬГОВ.

Юрташка электрически сердало хургья

Боккхача лоархӀамера гӀулакх да юрташка бахача наха электрически сердало чуюллилга, цул совгӀа тайп-тайпара балхаш а ду электрически токаца.

Юрташка электричество чуйиллара декхар кхоачашдеш я Грознера «Сельстрой» яхача тресте чуйоагӀаш йола «Сельэлектрострой» яха контора. Дукха балхаш даьд контора коллективо республикерча юрташка электрически ток чуйиллара.

Бакъдар аьлча, кхоачамбоацараш а дукха да контора балха юкъе, хӀаьта а дувца безам боагӀа цо даьха толамаш, хӀана аьлча вай республике наггахьа яр мара район яц электричество чу ца юллаш.

Укх шера эггара хьалха электричество чуйиллай Курчалоевски районерча Ленина цӀерахча колхозе, хӀаьта укх гарггарча деношка йилла яргйолаш я из Орджоникидзеи Димитровеи цӀерахча колхозашка а.

Шаьрача аренашкарча юрташка санна доацаш хала да цу лоаман районе электрически лини йилла.

Дика къахьегарца белгалъяьннай нов. Фроловс кулгалдеш йола бригада. ХӀара сменах нормаш тӀеххоачашъеш хьабоагӀа нов. Осколков керте латтача бригадера болхлой З. Магомадов, А. Садулаев, нов. Дубиков керте латтача бригадера болхлой А. Асмаев, Ш. Бахтаров, иштта кхыбараш а.

Укх деношка йисте а яьккха дӀаеннай Ермоловскера электрически подстанци. Цо торо хулийтаргья Ермоловске бахача наха, совхоза боахама, иштта кхыча моттигашка эшаш йола электрически ток яла.

Хьалъяь а яьнна, трансформатор ца хилар бахьан долаш дӀа ца луш латт Урус-Мартановски районера подстанци.

Укх деношка электрификаци яьяьннай Наьсарен районера больницеи юрта боахама техникуми.

Укх шера Казахстанера цӀабаьхкача наха керда колхоз Іойилла лаьрхӀад МагӀалбика района Вознесенская яхача станицана юххе. Цу колхозе укх сентябрь бетта бокъонца электрификаци е аьнна дош деннад «Сельэлектрострой» контора болхлоша.

— Шоай дош сийленца чакхдаккха лаьрхӀад болхлоша, — йоах контора керттера инженер волча нов. А. И. Сафоновс.

Дукха да контора балха юкъе кхоачамбоацараш а. Царех лархӀа дезаш да Грозне деш латтача 12 квартир йолча цӀенна планах е еззача хана электрификаци ца яр.

М. АХРИЕВ.

Халкъа театр

Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Совета соцамах Наьсаре хьадийлад гӀалгӀай халкъа театр. Бакъдар аьлча, йоккха-м яц театра коллектив. Цу чу верригаш а 14 саг воагӀа.

— Дика коллектив вӀашагӀйолла хала да, хӀана аьлча цу гӀулакха новкъарло ю гӀалгӀашта юкъерча цхьадолча тӀехьадисача законаша. Боккхийча наха спектаклашка дакъа лацийтац кагирхошка, къаьстта мехкарашка.

Керда вӀашагӀъеллача коллективе дакъалоацараш Іомабара Наьсареи Грознеи хьайийлай кхаь бетта йола семинар. Семинаре дакъа лоацаш хургба режиссер Ридфаль, хьехархой Краузе, Грязнов, иштта кхыбараш. Театре художникал болх беш хургва нов. Абиев.

Халкъа театра лаьрхӀа материально - технически база вӀашагӀъеллай хӀанз. Тайп-тайпара йола аппаратура енай Москвера.

ХӀанз театре дакъа лоацараш тайп-тайпара образаш кийчъеш ба. Цар Іомаю Гоголь, Островске, Чехова, Горьке, пьесаш.

«Керда сезон хьаеллача хана кийчъяь яргйолаш я «Тамара» яха И. Базоркина пьеса.

Советски Іаьдала 42 шу дузача денна театр хьаделла лаьрхӀад оаха.

Г. ГУБИН,
театра режиссер.

ЭГГАРА ЛОАРХӀАМЕ А ЭГГАРА КЕРТТЕРА А ДАР

Смоленскерча пасташи трикотажи еча фабрике болх беш я Надежда Гаськова. Къаьстта цу гӀулакха яьча автоматаш тӀа болх беш капрона пасташ ю цо. Сменах 460 норма йолча 700 пара пасташ ю цо. 50 процент лакхъеннай цун къахьегама овсарле. Мишта лакхъяьй цо къахьегама овсарле?

Автоматаш дика Іомайича, нов. Гаськована гучадаьлар цар бе йиш йолча тайпара болх ца бар, автоматашта зе а ца деш, царга сихагӀа болх байта йиш хилар. Болх сихагӀа бергболаш автоматаш нийс а яь, цар бу болх лакхбир Гаськовас.

Фу я къахьегама овсарле? Оттаьча хана арахецача продукце дукхал я. Станока тӀа болх беча саго сахьата хӀамаш дукхагӀа мел ю, автозавода ший конвейера тӀара дукхагӀа машинаш ара мел хец, кӀадаш деча комбинато кӀадаш дукхагӀа мел ду къахьегама овсарле лакхагӀа хургья.

Капитализмаца лоаттаеча машара экономически яхье керттера этап чакхйоаккхаш да вай. Цу яхье керттерадар — чехкагӀа котдалар да. Котало яккха йиш хургья халкъа боахама хӀара даькъ тӀа общественни къахьегама овсарле лакхъярца. «ДикагӀа йолча техниках пайда а эцаш, шоай лоӀамегӀа, сакхетам болаш, вӀашагӀкхийттача болхлой йола, капиталистическичул лакхегӀа йола къахьегама овсарле я — коммунизм», — яхаш хьех В. И. Ленина. Къахьегама овсарле лакх ца йича бокъонца коммунизмага довла йиш яц.

Къахьегама овсарле хадданза лакхъяр — керттера декхар да аьнна оттадаьд ССКП XXI-ча съездо. Из декхар толамца кхоачашдарах тийша да халкъа вахара-хьал тоадалар, балха ди лоацде йиш хилар, къахьегамхой дукхагӀа салаӀа йиш хургйолаш ха мукъа хилар, цар говзал масса оагӀорахьара лакхъяр а культурни хьашташ кхоачашдар а. Советски Союз гаьнна хьалха яьннай дерригача капиталистически мехкел къахьегама овсарле лакхъялара хьакъехьа, хӀанз дунен тӀа хьалхара моттиг а лоац цо цу даькъе. СССР-а промышленносте 1913—1917 ча шерашка 9,5-зза лакхъелар къахьегама овсарле, хӀаьта США цу ханачухь 2,3-зза, Англе 1,4-зза, Франце 2-зза мара лакх ца еннача. Къахьегама овсарлен боарамга диллача вай мохк Англели Францели хьалха а баьннаб, США-ал мара тӀехьа а бисабац. ВӀашагӀкхийттача Штатташта тӀехьакхе а дикка царел хьалха довла а мел эша торонаш я вай боахама социалистически система. Советски наха хьалхашка цо хьаел Іалаьмате йоккхий производство лакхъе эша торонаш.

СССР-е хьадеш дола хӀамаш дукхагӀа дарна эша керттерадар — технически прогресс я. Іилма—технически карагӀдаьннараш, массе оагӀорахьа комплексни механизаци, автоматизаци производства юкъе йоалаярца 1959—1965 шерашка къахьегаш волча хӀара цхьан сага сих къахьегама овсарле лакхлургья промышленносте — 45—50 процент, строительстве — 60—65 процент, машиннакъа транспорте — 34—37 процент. Балха ди лоацдарца сахьата хьаеш йола хӀама кхы а дукхагӀа хургья. Къахьегама овсарле лакхъяларах 1965 шера промышленни продукце 4 даькъах 3 дакъа тӀакхетаргда. СССР-а промышленносте къахьегама овсарле хӀара шера 6—7 процент лакхлургья, хӀаьта США-е 1,5-2-зза мара лакхлац из. Советски экономисташа даьча лоархӀамех, вай мохк вӀашагӀкхийттача Штатташта тӀехьакхуврбга 15 шу даьлча (цу хана США дегӀаяр а лерхӀаш).

Къахьегама овсарле хӀара процент фу лоархӀам болаш я? Нагахьа санна 1952—1958 шерашка шера юккъера лаьрхӀача промышленноста валовой продукце къахьегама овсарле цхьан процента мах 9,2 миллиард сом хиннабале, 1959—1965 шерашка 17 миллиард сомага кхоачаргба, е 1,8-зза лакхлургба. ХӀара шера лакхлу къахьегама овсарлен цхьан процента мах.

ХӀанзара семилетка — халкъа боахама дерригача доакъошка хадданза технически прогресс яра семилетка я. Цудухьа ССКП Центральни Комитета июньски Пленум кӀоаргга а массе оагӀорахьа а хьежар керда техника юкъейоалаяра дешашка, цу гӀулакха тӀехь кхоачамбоацараш гуча а даьха, производственни процессашта комплексни механизации автоматизации яра хаьдда дола гӀулакхаш оттадир. «Къахьегама овсарле лакхъе а болхлой къахьегам аттача баккха а промышленни продукци чехкагӀа, дукхагӀа хьае а, цунга дӀабода мах лохбе а, строительство дарегӀеи чехкагӀеи хьалъе а лерхӀаш, производство технически тоаяр халкъа боахама советий балха тӀехь керттера лостам хила безаш лерхӀ ЦК-а Пленумо», — йоах ССКП ЦК-а июньски (1959 шера) Пленума соцам тӀа.

Ма боккха пайда лу прогрессивни технологи юкъейоалаяро! Масала, хӀанз металлурге чӀогӀа юкъейоалаю кислородни дутьен метод. Цо торо лургья доменни пишкашка 8-10 проценти мартеновски пишкашка 20-30 проценти балха овсарле лакхъе. Цу гӀулакхо ворхӀ шера чухь кхы дукхагӀа болхлой а ца эшаш, кхы тӀа а 3 миллион тонн чони 8 миллион тонн болати дакхха йиш хулийтаргья. Иштта тӀакхеташ дола чон 1928 шера вай мехка доаккхаш хиннача чона гаргга а цу хана доаккхаш хиннача болатал хӀама ца эшшаш 2-зза дукхагӀа а да.

Алхха керда техникеи технологии юкъейоалаярах тийша дац къахьегама овсарле лакхъяр, из иштта тийша да къахьегаш волча хӀара сага говзалах, йолаш йолча машинех, станокех, оборудованех, керда а дикагӀа а йолча технологех махулла дукхагӀа пайда эца харах а. Масала, дӀадахача шера мехка чухь йовзаш йолча Нижне-Тагильски металлургически комбината нов. Морогов кертте латтача болат лоаладеча бригадо мехка юккъера лаьрхӀача, 7,56 тонн норма йолча пода цхьан квадратни метар тӀара 11,39 тонн болат даьккхар. Нагахьа санна болат лоаладеча кхыча болхлоша а тонна 10-гӀа дакъа дукхагӀа болат доаккхаре, вай халкъа боахамга кхы тӀа а бӀаьш эзараш тоннаш болат кхоачаргдар шера.

«Красный экскаватор» яхача завода токаро нов. Семинске дош деннад 100 рационализаторски предложени кийчъе а уж производствона юкъейоалае а. Цу хӀара предложенес новкъостал дергда къахьега овсарле лакхъеча. Нов. Семинске чухьнахьара хир дакхха яьча приспособленес торо хилийтар сменах 120 кийчъе йоагӀача 400 кхоачаш оатхал кийчъяйта, 2 токарни станок мукъаялийта, шера 50 эзар сом гаргга кходе.

Къахьегама овсарле лакхъяр дуккхача даькъе тийша да къахьегаш йола моттиг вӀаштӀехьаяккха харахи балха хана хӀара минутах хьаькъалца пайда эцарахи.

Вай мехка хӀанз цхьаккха а миӀинг яц керда общество хьалъеча наха хьинаре къа ца хьегаш, цар инициативои говзалои кхы тӀа а торонаш гуча ца йоахаш, продукци йоаккхилга лакх ца деш.

ДикагӀа йола опыт производства новатораша а дикагӀа болча болхлошта а карагӀдаьннараш махулла дукхагӀа юкъедоаладарои уж шерагӀа дӀадоаржадарои чӀогӀа лакхъю къахьегама овсарле. ХӀанз Вышневолоцки хлопчатобумажни комбината бригадира Валентина Гагановас доладаь гӀулакх хьал а ийца, дуккха производства дикагӀа бола болхлойи новатораши тӀехьаюсача бригадашка, участкашка, звеношка ух, уж хьалха латтараш та тӀехьакхееръйолаш. Нагахьа санна Калинински совнархоза тӀехьаюсаш йола еррига участкаш хьалха латтараш та тӀехьакхейойя, къахьегама овсарле а продукци арахецилга а 12-15 процент лакхлургда.

ХӀанз юртбоахаме эггара керттерадарех цхьа декхар да къахьегама овсарле лакхъяри юртбоахама продукцега дӀадодар лохдари. ВорхӀ шера чухь совхозашка 60-65 проценти колхозашка 2-ззеи дукхагӀа лакхлургья къахьегама овсарле. Оттаьча хана чухь юртбоахама продукци дукхагӀа яккха керттера дар укхаза кхашкеи хьайбай боахамеи деча балхашта комплексни механизаци яр, агрономенеи зоотехникаи керда карагӀдаьннараш юкъедоаладар, кхашка дӀадийнар дукхагӀа хьувкъийтар, хьайбаех боала пайда лакхбар да.

Ленинградски области Гатчински районерча «1-гӀа май» яхача колхоза доярка комсомолка Таисия Жунина доахангa хьажара дикагӀа йола методаш юкъе а йоалаяь, 1959 шера май бетта дийнахь-бус 15 килограммагара (колхозо юккъера йоккха шура) 18 килограммага кхоачаш дукхагӀа яьккхар. Цун къахьегама овсарле кхыча дояркай йолчул 3 килограмм е 20 процент лакхъелар. Нагахьа санна берригача кхыча дояркаша а цу хана чухь хӀара Іаттагара йоаккха шура 3 килограмм дукхагӀа яьккха яларе, мехкага дийнахь-бус кхы тӀа а 459 эзар центнер дукхагӀа шура кхоачаргьяр.

Социализма хьаьнача лаьтта дӀадийнача коммунистически къахьегама фийгаша тӀа-тӀа а дукхагӀа цецвоаккха а деба а беркат лу. Махулла дукхагӀа ебае еза дикагӀа болча болхлой опыт, миллионаш болча нахага дӀакхачийта еза из.

Новкъостий болхлой, инженераш, техникаш, колхозникаш, агрономаш, зоотехникаш! Производственни процессашта комплексни механизации автоматизации яра тӀехьа къовсам лоаттабе. Производство а къахьегам а дикагӀа вӀаштӀехьабаккха, майра юкъейоалае керда оборудовани, болх беш йола станокаши машинаши дикагӀа тоае, технологически процессаш тоае, производственни мощностехи торонехи дикагӀа пайда эца. Производство лакхъяра, халкъа, материальни а культурни а вахара-хьал тоадара лард йола къахьегама овсарле мамогга лакхъе!

(1959 шера август бетта арадаьннача «Агитатор» яхача журнала тӀара).

КРАСНОДАРСКИ КРАЙ. Майкопски дукха газ йоалла моттиг Іомаелга дӀахохьош да. «Краснодарнефтеразведка» яхача треста № 2 йолча бурув тохара конторерча разведчикаша ханал хьалха йистедаьккхад 2700 метр кӀоаргал а долаш йолча аргӀана скважинана бурув тохилга. Газ йоаллача моттигерча кердача, кхоалагӀча горизонтера хьалхара газ яьннай.

Сурт тӀа: Майкопски, газ йоаллача моттига кердача кхоалагӀча горизонте йоагаш латта урагӀа хьийдда газ.

И. Григорова сурт.
ТАСС фотохроника.

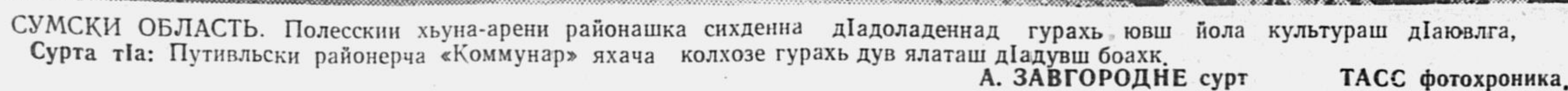

СУМСКИ ОБЛАСТЬ. Полесскии хьуна-арени районашка сихденна дIадоладеннад гурахь юьш йола культураш дIаювлга.
Сурта тIа: Путивльски районерча «Коммунар» яхача колхозе гурахь дув ялаташ дIадувш боахк.
А. ЗАВГОРОДНЕ сурт ТАСС фотохроника.

ДегIабоагIа колхоза боахам

Укх шера ноябре-декабре хургйолча ССКП ЦК Пленума сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь дикача толамащца юртбоахама балхаш къоачашдеш ба Первомайски районе гаьна лоам чу уллача Шерипов Асланбека цIерахча кердача колхоза колхозникаш. ХIанз ши шу мара далац колхоз вIашагIъелла, цхьабакъда цу лоаццача хана колхоза боахам чIоагIа дегIа-м бенаб.

Укх шера юртбоахама дерригача балхашта районерча кхыча колхозел хьалха йолаш хьайоагIа Асланбек Шерипов цIерах йола колхоз. Кхашкара болх дика вIашагI а белла дIадийнача ялаташта дика доал дар бахьан долаш дика хьийкъад колхозе укх шера дIадийна ялаташ.

Планах лаьрхIача 450 центнер кIа паччахьалкхенга дохка дезаш яр колхоз, цхьабакъда колхозникаша дош деннадар 1000 центнерал кIезигагIа из ца дохка, аьнна. Сийленца кхоачашдаьд колхозникаша шоаш денна дош. 2530 центнер кIа дехкад колхозо паччахьалкхенга укх шера.

Иштта дикача хьокхамашца шоаш денна дош кхоачашде колхозникий вIаштIехьа далара бахьан да, эггара хьалха, къахьегама дисциплина дика а йолаш доа ца деш ка бола ялат чуэцара цар беррига низ оарцагIа баькха хилар. Ка бола ялат чуэцара компани сихагIа йисте йоаккхаш дика къахьийгар комбайнераша ХаматхановгIар Макшарипеи Iаьласи, Шовхалов Юнуса, Цуров Саварбика, иштта кхыбараша.

ХIанз колхоз гидуаргаш чуэца йолаеннай. Ерригаш а 170 гектар я уж, хIаьта хIара гектара тIара 15-16 центнер а йоакх колхозникаша.

Дика толамаш даьхад колхозо хьайбай продукташ яхара а. Паччахьалкхенга 200 центнер даьтта дохка тIаийцадар колхозо — из да планаца нийсдича шозза дукхагIа. Бакъда колхозо хIанзалца а 450 центнер даьтта дехкад паччахьалкхенга.

Иштта дегIадоагIаш да колхоза кхыдола доакъош а. План тIехкхоачаш ца еш тха колхоза боахама цхьаккха а дакъа дусаргдац укх шера.

Колхоза боахам дегIабоагIаш хилари укх шера боахама дерригача доакъошка дика хьокхамаш дахари белгал а даь ССКП Первомайски райкомеи, райисполкомеи карара-кара тела ЦIе байракх а еннай колхоза, хIаьта дикагIа болх беча 22 колхозника премеш а еннай.

Колхоза боахам шерра дегIабоалабара йоккха новкъарло ю тхона ялаташ дIаде лаьтташ кIезига хилара. Деррига а ялат дIадув лаьтташ 400 гектар гаргга мара дац колхозе, хIаьта цунах дукхагIа дар паргIатта юрта боахама машинаш лелае йиш йоацаш а дар.

ТIехдика хьокхамаш долаш чакхдаккха лаьрхIад колхозникаша яр боахама шу — из да ноябре-декабре хургйолча Пленума оаха кийчду совгIат.

И. БАЙСИЕВ,
Шерипов Асланбека цIерахча колхоза председатела заместитель.

Баьца дааараш дика хьийкъад

Сунженски района «Победа» яхача колхозерча шоллагIча огородни бригаде дика хьийкъай нарсаш, помидораш, хохаш, морковкаш, иштта кхыдола баьца дааараш. ХIанзале 300-нел тIех центнер нарсаш чуийцай бригадерча къахьегамхоша.

Дика къахьегарца белгалбаьннаб В. Тармасиновай звеноцара мехкарий а, Е. Бесединай комсомольско-кагирхой звеноцара болхлой а.

ХIара дийнахьа 150—180 центнер тIехдика йола помидораш чуэц цар. Уж дIател Ассиновски консервни заводе. Дика къахьегарца белгалбаьнаб А. Лещеменко, Е. Бубликова, Е. Коваленко, А. Калинина, иштта кхыбараш. ХIара дийнахьа планах 4 центнер йолча 5—6 центнер помидораш чуэц царех хIаране.

И. ИСМАИЛОВ.

Лоалахой балхаш бе-башха да

Дика болх беш я «Джалка» яхача совхоза № 1 йола отделени. Дог гIоздоах укх отделенера № 1 йолча бригада къахьегамо. Борщиков Iумареи, Макаева Хьаватеи, Дагаева Эсетеи звеноша дийнахьара норма 130—140 процент кхоачашъю.

Цу бригадаца яхь а лаьца хьинаре болх беш я № 2 йола полеводчески бригадера Минцаева ХIижана, Сухипова Азамата звенош. Цар 125—130 процент кхоачашъю норма.

Организационно - разъяснительни болх дика оттабаьб укх отделене кулгалхоша. Ханна - ханнахьа пенгазет арадувл бригадашка. Хьокхама доскаш хIара пхелагIча дийнахь хьахьокх нормай процент кхоачашъяр, Отделене 10 коммунисти комсомолеци ва агитационно - разъяснительни болх лелабеш. Цар болхлошта каст-каста керда хIамай чулоацам болаш беседаш, лекцеш а еш. Царна юкъе дикагIа болх лелабеш ба коммунист Мочигов Баудин, комсомолка Тахаева Сайпи, Абукаров Ахьмад и. кх.

Кхыча тайпара лел цун гаьна йоацаш уллача № 2 йолча отделенера балхаш. Центральни конторе дIачувоаллашехьа а бIарг кхет бригадаш тIайолча хьокхама доскаш. Даггара хьежача доска тIара цхьа дош корадагIац. Шийга хьаттача управляющий волча Магомедовс аьлар: «Сонам-хац учетчикаша леладац уж гIулакхаш».

Бригадашка культурно - просветительни а организационно - разъяснительни а болх бац. Планах 4068 тонн силос йолла езача 600 тонн мара еллаяц. Иштта кхыйола планаш а кхоачашъяц.

Укх отделеней торонаш цхьатарра я, цхьабакъда, балхаш тайп-тайпара да. ХIана аьлча, организационни болх во лелабу № 2 йолча отделенерча кулгалхоша.

М. ЗАНГИЕВ (тха корр.).

Кулгалхо мелвелча хулар

«Ингушски» совхоза 4 отделенера МТФ укх тIеххьарча ханналца шура дукхагIа яккхара хьалхле лелаеш яр. Карара-кара телаш йола ЦIе байракх еннаяр цу МТФ-ана. Цхьабакъда, из байракх дукха лелайой тамаш я цар. Из хьахьокх укх тIеххьарча пхе ден яьккхача шура. 23-ча августе денз 27-гIча августага кхаччалца доахангара яьккха шура 212 литрал кIезигагIа я.

Цун лалла уллаш я 5-гIа отделенера МТФ. Цу пхе дийнахь 70 литр шура тIакхийттай цар. Дажа а лела а моттиг цхьатарра я, цхьабакъда МТФ-ашта доал бе-башха ду. 4-ча отделенера МТФ-ан заведующи волча нов. Коттоев Баматгире де деззача тайпара дац фермана доал. Из гIулакх иштта дIахо дахьа мегаргдац.

ВИСАНГИРЕЕВ.

Хьалхле яьккха юрта Совет

Шийна хьалхашка латтарех эггара лоархIамегIа дола декхар ше тIаийца социалистически декхараш ханнахьа а ханал хьалха а кхоачашделга лерхI Первомайски районерча Дарьяльски юрта Совето. ДIадахача 1958-ча шераца нийсбича укх шера хьалхарча ах шера дикка тоабаьб цо ший болх.

Цу юрта Совете чуйоагIача А. Шерипова цIерахча колхозо 132 процент кхочашйир бIаьстан ялаташ дIадера план.

Дикка тIехкхоачашъяьй хьайбаш дебадара план а, хIаьта планал кхозза дукхагIа дехкад паччахьалкхенга дулх.

Налогаш гульяра план 120 процент кхоачашъяьй юрта Совето.

Уж деррига толамаш даха вIаштIехьадаьннад юрта Совето организационно-массови болх дика оттабарах а депуташ юрта Совета активни балха юкъе чуозарах а.

Планах бу ший болх юрта Совето, хан-ханнахьа Совета сессеш вIашагI а етташ.

Укх шера хьалхарча ах шера даьхача толамий итогаш вIашка а теха, социалистически яхье яьннача юрта Советашта юкъе хьалхара моттиг яьккхарг лаьрхIай Дарьяльски юрта Совет.

М. КУРКИЕВ, А. ИСАЕВ.

ЭСТОНСКИ ССР. Силоса дIаювш йола хьажкIаш шерра-шера геттара дика хьувкъ Эльваски районерча «Курекюла» яхача совхозе. Укх шера хьажкIаш 70 гектара тIа дIайийнай цига. ХIара гектар тIара 500-600 центнерал кIезигагIа доацаш сийна гIад даргда цу лаьттара.

Сурт тIа: «Курекюла» яхача совхоза директор Социалистически Къахьегама Турпалхо Антон Конияров хьажкIий кхайга хьожаш воалл.

Г. Пааса сурт ТАСС фотохроника.

Сайрийна дешачарна — дукхагIа йоакхо

Коммунистически партеси Советски Правительствоси ший ханнахьа чIоагIдаьд «школаи вахареи бувзам чIоагIбараи дIахо йодача хана СССР-е халкъа образовани дегIайоалаяраи дола закон».

ХIанз долладеннад дешара керда шу болхлойи юрташкарча кагирхойи школашка. Уж ханнахьа а дика а кийчъярга хьежжа торо хургья дешара болх дикагIа оттабе а.

Цудухьа халкъа образоване отделаш декхарийла я партийнии, советскии, комсомольскии организацешца цхьана шоай бола низ тIа а бахийта дешара керда шу толаме дIадоладе.

Белгалбаха безаш ба къонача болхлой школашта новкъостал деш бола цхьайолча предприятей кулгалхой. Царех ба № 1 йолча школа кабинеташта лаьрхIа 10 эзар сом ахча денна «Красный молот» яхача завода, № 4 йолча школа комбинаташта оборудовани енна Совнархоза НПУ жилищно-коммунальни управлене кулгалхой. Цхьабакъда, ужжамо дола масалаш кIезиг-м да. ХIара предприяте, колхоза, совхоза, торо хургья школашта эшаш йола оборудовани Iалашъе, урокаш кийчъяра эшаш дола цIа вIаштIехьадаккха.

Болхлой юрташкарча кагирхой школаш дешара кердача шера кийчъяра эггара лоархIамегIа дола декхар да хьехархой кадраш ханнахьа вIашагIтохилга. Дийнахьа а сайрийна а хьехилга дита деза, хIана аьлча из гIулакх Iаткъ хьехархой балха а дешаш барий дешара а. Цудухьа укх шера еррига хьехархой кадраш сайрийна мара болх бергбоацаш вIашагIйохха лаьрхIад.

Дешархой школашка чуозара чIоагIа болх чакхбаьккхаб Грознерча ССКП Горкома, райкомаша, ГорОНО. Предприятешка а ГорОНО а лаьрххIа комиссеш вIашагIъехкай эшаш йола образовани йоаца кагирхой школашка чуозара. Деща безам бараш предприяте еннача путевках школашка дIахьожабу.

Нохч - ГIалгIай совнархоза шеболча соцамца дукхагIа йола къоначча болхлой школаш предприятешта тIачIоагIъяьй, хIаьта предприятей кулгалхой декхарийла баьб школашта эшаш дола новкъостал де а къонача болхлой дешар мишта лел хьажа а.

Сайрийна дешаш йола школаш вIашагIйоххилга во дIахьу МагIалбике, Назрановски, Урус-Мартановски, Шалински, Каргалински, Надтеречни, Первомайски районашка.

Кагирхошка сайрийна дешийтара гIулакха во терко ю цу районашкарча комсомола райкомаша, хIаьта цу гIулакха уйла тIаяхийта еза комсомола обкомо а.

Кердача планах дешаргда III-V классашка.

Сайрийна дешача школашкарча III-V классашта 40 дешара кIира хургда, Iана каникулаш хургья 1-ча январера 10-ча январе кхаччалца, дешара шу йистедаргда 20-ча июне, ахкан каникулаш хургья 21-ча июне денз 31-ча августага кхаччалца.

Дешара план кIира 22 сахьата лаьрхIа я, 4 сахьат консультаци а хулаш, V-ча классе моллагIа бале а цхьа иностранни мотт а Iомабу.

Экзаменаш дIалуча хана дешархой мукъабоалийт балхара: VII-ча классера 15 дийнахьеи, IX—X классашкара бараш 20 дийнахьеи, хIаьта цу юкъа царна алапий а лу.

Толаме дешаш болча дешархошта балха ди лоацагIа хургда. Тайп-тайпара дола общественни балхаш дайта, бийсанна йолча сменах хьежабе йиш яц дешархой, нагахьа санна цар дешара Iаткъаш из гIулакх хуле.

Нагахьа санна къонача болхлочоа колхозника лакхера разряд луш хуле, уж балха тIа лакхбойя лоархIаргда цар школе мишта деш.

Къонача болхлошкеи колхозникашкеи дешийтара царна мел эшар долаш да.

Юкъера образовани йоацаш бола кагирхойи мехкарийи кхетаде декхарийла ба вай мехка коммунизм кхаьъяра дийша бола, квалифицированни, культурни нах эшилга.

Къаьстта ала безам ба нохчийи гIалгIайи мехкарех. ДIаяьннай кхалнахага дешийтара цхьадола хIамаш новкъа долаш хинна ха.

КIезига бац ворхI шерара, лакхера образовани йолаш бола нохчийи гIалгIайи мехкарий. Царна юкъе ба хьехархой, лораш, инженераш, партийни а советски а болхлой.

ХIара предприятей, колхоза, совхоза, кхыча организацей кулгалхой декхарийла ба кагирхошка дешийта а къахьегийта а.

Н. БАВИН,
Нохч-ГIалгIай АССР просвещение Министерства инспектор.

Каникулаш чакхъяьннай

Дика дIайихьар укх шера Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически институтерча студенташа ахканара каникулаш. Цхьабараш салоIама цIеношка салоIаш хиннаб, дукхагI бараша предприятешкеи учрежденешкеи цхьацца балхаш даьд. Грознерча кирпично-черепични заводе дика болх бир 3-ча курсерча студента Медов Якъупа. Института коа асфальт юллаш а, кхыдола балхаш деш а хилар Костоев Башири Гилисханов Закреи, хIаьта дика балхаш дарах хIаране цхьацца бIаь тума ахча а даькхар цар. Иштта дика балхаш деш шоашта тIадехка гIулакхаш лерттIа кхоачашдеш чакхбаьлар пионерский лагерашка пионервожатеш хинна 5-ча курсера Шишханов Мусаи 4-ча курсера Ужахов Махьмади. Укх деношка деша юхачубаха кийчбеннаб студенташ. Дика ремонт яь тоаяй студентий общежити а. Шеко яц укх кердача дешара шера студенташа кхы а дикагIа дешаргхилар.

Хь. БАЛАЕВ,
пединститута 3-ча курсера студент.

Хь-Б. Муталиев

ДОТТАГIИЙ БОЛЧА

(наькъа заметкаш)

5 августе, дийнахьа 12 сахьат дала гаргга долаш, саг мо ювхьаш. йоагIа тха «Победа», юрта юкъе дагIача дукххача лакхача хенех цхьанна Iийне салаIа дIаотт. Ер я Грузински ССР Ахметски района центр — Ахмете.

Мотор боагача хана еттаенна машина тIара тIехе, цкъарчоа хIанз а етталуш латташ санна хеталу селхан Iуйрийна денз цун (мотора) таташ лергашка латтача тхона. Лергашка лаьтта «шох» чехка дов хена Iийне салоIаш йоаккхача лоаццача юкъагIа. ЯлхбIаь гаргга километр никъ ба селхан Iуйрийна денз Грознера яьнна тахан укхаза кхаччалца тха «Победо» бенар. Цо бенар. моллагIа бола никъ боацаш, хала никъ ба. Къаьстта а хала ба Орджоникидзера Тбилисе кхаччалца хьувзаш, голаш етташ боагIа никъ. Шофер, эза тай санна, къовлавенна бIарг сийрдабаьккха, лерг ирдаь вагIа веза. Саькха а фийла а хила беза цун сакхетам. Шофера уйла кIезиг-дукха а машина тIера дIаерзе, машина а цу тIа багIараш а хIалак хургба.

Укх Ахметски районе, центрера 20 километр гаьна, нохчийи гIалгIайи бахаш пхи юрт я, эггара керттереи гаргагIареи яр «Дуиси» а йолаш. Уж нах укхаза баха маца баьхкаб а, мичара фу бахьан долаш баьхкаб а хIанз укх сахьате нохч-гIалгIай истореи, меттеи литературай IилмаIтохкама институто тохкаш да.

Алазанка яха Гуржашкахьа гIордаьнна дола хий лоам чура Iоъарадоаллача атагIа, аьттехьеи аьрдехьеи хьун довкъаш а долаш, уллача шаьрача моттиге юрташ еххай цар. Сийлахь-боккха Октябрь хьахиллалца, Россе кхыдола кагий халкъаш санна, бокъоний а боахама а тIулакха тоIабаь баьхка уж. хIанз берригa а советски къахьегамхой санна, Октябра маьлха кIал гIоза а иразе а бах. Нохч-ГIалгIай виъ писатель — Мамакаев Махьмад, Хамидов Iаддал Ведзижев Ахьмад, укх мугIарий автор — юкъе волаш йолча тха бригада декхар да укхазарча нохчашца барт-вошал чIоагIделга, вай мехка коммунистически общество хьалъяра даькъе республика къахьегамхошта карагIдаьнна доккхий хIамаш, къаьстта культура даькъе, аккхарна дIадовзийтилга, и. кх. дI.

Лакхе вай аьннача бессара, нохчий баха юрташ Ахметера 20—30 километр гаьна яле а, района центре кIезига бац нохчий. ТIерча барзкъанга, юхь-сибатага диллача нохчо гуржечох хьакъоасталургвац хьона, лебеча меттах ца къоасталой. Ахмете Райисполкоме чуотта дагахьа улицах Iодолхаш дIаетта латтача виъпхе сага тхо IотIехдовлаш, цар бувцаш тхона хьахозар цIена нохчий мотт ба.

— Салам-Iалайкум!..

Тхо укхазара нах доацилга ховш бола уж, ерригача уйланца тхона тIаберз.

— ВаIалайкум - Салам, марша а доагIалда шо! — аьнна, безаме салам юхадерзадир Ахметски райкомхоза инженер-строитель волча Дуисерча нохчочо Хангушвили Iаьлас. Укхаза латтача нахаца ва цун воша Хангушвили СарIал а. Иштта укхаза ва Райшелка контора директор вола Имедашвили Николай Эстефьевич. Тхо даьхкалга хайна тIехьагIа тIаьена цун воша Григорий Эстефьевич Райавтотранспортни контора директор ва. (Цар цIерех тамаш ма елаш, укхазарча нохчий цIераш дукхагIча даькъе гуржашкара хьайцаь я; кхы йола вахара-лелара оамалаш а царгара хьайяь дукха я укхаза).

Кхы а дукха ба районе хьалхле лелаеча балха тIа бола нохчий. Алдамова Мусий Натали хьатаро бос болаш, дегIа кепага а юхь-сибатага а диллача, хозза тоам болаш кхалсаг я. Из я Райпотребсоюза заготконтора директор. Къонахчоа а бе хала бола из болх цо дика бара раьза ба цун на районе. Раймаслозавода директор вола Мочашкашвили Джория яха нохчо, ха яха вале а, хозза, тIах аьнна хьинаре а эздий а къонах ва. ВЛКСМ райкома хьалхара секретарь ва Багакашвили Шота, Дуисерча Мадий воI. Шота Тбилисера юртбоахама институт йисте я яьккха, комсаш лелаяра говзал йола агроном ва.

Белгалдаккха цеза, лакхехьа вай цIераш яьха районе хьалхле лелаяра балхаш тIа бола беррига нохчий лакхера дешара заведенеш йистеяьха хилар...

Дуисерча нохчех, лакхера дешара заведенеш йисте а яьха, Грузински ССР кхыча районашка болх беш дукха нах шоай хилар доккхал дэш белгадоах укхаза. Масала, Тбилисе Грузпромсовета керттера инженер вола Дуишвили Чупалий Шаби, Кутаисе машиннаькъа дистанце начальник вола Дуишвили Iаддалий Асхьаб, иштта кхыбараша Дуисера нохчий ба. Дуисерча юкъерча школа хьехархой 80 процент нохчий ба. Тбилисе пединститут йисте а яьккха, цу школе гуржий мотти литературеи хьехаш я ВЛКСМ РК хьалхарча секретара Багакашвили Шотий сесаг Зари. Цига хьехаш вола Маргошвили Махьмад Грознера «Ленина некъ» яхача газета яздуш нохчий меттала дика дешаш а ва.

Ахметере Дуисе хьалчубода никъ, асфальт йиллаь беце а. машина атта ба. Хозача улл Дуиси. ГIордаьнна дола Алазанка яха гуржий хий. Кавказа дукъах дагIача лоамий керара Iоъара а даьнна даркаш йолча шаьрача атагIа цу хи аьтта оагIорахьа яда нохчий юрташ. Лакхача сомий гаьнаша, къаьстта бIарийчар, сийнъяь юрташ, зизаш санна хоза хет. АтагIа гIолла тайжаь додача Алазанко цунна аьттехьеи аьрдехеи дагIача довкъашкарча хьуну цIендаь лоаман фо наькъ биззе чуоза доглоагIа...

Дуисера колхоз «Дуиси» яхаш цIи лелаеш я. Юрта (колхозе а) дерригаш а 400 совгIа цIа да. Колхоза 9 бригаде болх беш 904 саг ва. Укх шера дIадийна, дика хьийкъа а хьийкъа 325 гектар кIа чуийцаьд колхозо. ГIадамах тоаенна, пхьарсашмо хьажкIаш дIайогIаенна дика кхачаш йоагIа колхозо 245 гектар тIа дIийна хьажкIаш а. Колхоза да: 500 доккха бежан, 2200 устагI. Комсаш 21 гектар я колхоза. Семилетка планах 1965 шера колхоза хила еза 100 гектар комсаш.

БIаргашка сийг увтташ велавенна, ше доккхал делга лочкъа ца деш дувц «Дуисе» председатель волча Маргошвили Сайпандий Бийсолта укх шера даь а хIанз деш латташ а долча колхоза дукххача балхех, семилетках колхоз дегIайоагIаргхилара х.

— Бакъда, — йоах Бисолта.— деррига а дераш нах ба, баркал хилда царна. Масала, Дуишвили Лорса Эска — мугIарех вола колхозник ва. ДIадахача шера гектара тIара планах 19 центнер хьажкIаш яха езача метте, 60 центнер хьажкIаш яьхар цо, хIаьта укх шера 63 центнер яккха лерхI цо. Маргашвили Сосе Дабас 1958 шера гектара тIара планах 50 центнер комсаш яха езар, хIаьта цо 98 центнер яьккхар. Мах цабеш битанзар колхозо а цун къахьегама толам. Цунах цунна совгIата 1200 килограмм комсаш елар. Дукха ба колхозе балха планаш тIехкхоачашъеш бола дика къахьегараш.

Юрта (колхозе) керттера культура кхуврч а хинна дIаотта езаш я, йоах Бисолта, хIанз колхоза ший юкъарча чотах хьалъеш латта клуб. 400 саг чугIоргволаш йола из клуб 7 ноябрь тIакхоачаш хьалъяь яккха лерхIаш я.

...Чегилгашта екъаенна лелача морхаша юкъ-юкъе малх къайла а боаккхаш, сийсара дийлхаьча догIа тIунал Iаламах цIа а яланза, безаме ди дар 6 август. Цу дийнахь Дуисе юрта юккъе, эггара хозагIча моттиге, боча бIарий боккхача биъ хена кIал, гулделар цу юрта кхали маIеи, доккхеи зIамигеи мел дола адам, балха бахарашкара дIайиккхача.

Колхоза председатела Маргошвили Бисолта дош лу тха новкъостех цхьаннена — Хамидов Iаддалийна. Цо, ше Нохч-ГIалгIай писателий Союза председатель хиларах тарра, нохч-гIалгIай литературах лаьца лоацца къамаьл а ду, вай республика къахьегамхой цIерах царга моаршал а лу. ДIахо нохчийи гIалгIайи меттала шоай произведенеш еш царна Мамакаев Махьмада, Ведзижев Ахьмада, аз а. Юххера а Хамидов деш «Коч-дIа коч-схьа» яха ший безаме дувцар. Кепайоазон новкъосталца бувцаш е бешаш цIаккха а шоай наьна мотт хазанза болча цар, дош ца тувладолийташ, безаме ладувгI писателий стихашка, дувцарашка. Стихаш еша юха а юха а юкъе боах новкъостий.

Юртархой цIерах хьышашка моаршал хатта юкъевоал эггара хьалха ер юрт йиллаьча Дуэ виIий Хасе воI — Дуишвили Керам. Везткъарваьннача, лакхоча дегIах волча Керамийга хоза тов даьх дисаьча Iаьдалах илг-фетинг дегIа яь дихка бессарча алтаза гIовтал цIагIа кийчдаьча маьштигех яь сийна куй, тоссаш йола цун кIайенна модж. ХозагIа санна чехка дIадахача цун 80 шеро шоай болх къа цахеташ ба-м баьб, хIаьта а, Керамий накха, пхийттара ваьннача зIамигача сага бар санна багIаш ба, юрта нийса кхоаб цо, цун бIаргаш вахара низах диззаь хьеж. Аькха дегIах волча Керамий бIаргаш массаза а яхар мо декъа лаьттачара тара да, бакъда, тахан бIаргадайначох цун бIаргашка хоаяллал тIоадал эттай:

— Баркал хилда шоана, са бераш! Иштта дацар хьалха. Чухь дог лоацаш къиза вар тIаьлтта да. Адам бокъонах даьнна, меца дахар. ХIаьта дерзани мецеи даха адам писателаши ший дешари дувцача дацар. ХIаьта хIанз? Шун хана кхаьчар вайга из ираз. Кхаьчар Ленинградa. Кхаьчар Сийлахь-боккхача Октябргара. Шун уйлашта ткъамаш деннар, шун аппарашта низ чубеттар Советски Iаьдал да шоана. Iалашделаш из, са къонгаш! Лораделаш из! Хам белаш цун!

Накха наькхах тохаш, тхох хIаранена мархIаэккх лийг мо дегI кадай леладеш вола къаьна Керам совгIата «Са наькъа къахьат» яха ший стихай сборник лу цунна поэта Мамакаев Махьмада. Барт а баькха, гIовтала наькха тIарча аьрда киса Iочуоттлу цо из, эггара дезагIа дола совгIат а лаьрхIа.

— Со дийна мел ва,— йоах цо, са цIагIа эггара бочагIча моттиге улларгба шунен тIа сона эггара хьалха кепайоазонца бIаргабайна ер са наьна-мотт...

Геттара сайрангахьа ласташ латтар делкIел тIехьагIа 2 сахьат даьлча вIашагIкхийтта тхо бIарий хенашта кIалхара дIа-са дохача хана. Грузински ССР культура Министерстваца дийца а дийцаь, кхоана сайрийна 5 сахьат даьлча укхаза кхоач Нохч-ГIалгIай АССР иллеи халхареи ансамбль. Иттех ди доаккхаргда вай ансамбло укхаза, нохчийи гуржийи хIирий юрташка шоай халхареи иллеи говзал дIагойташ. Бакъда, тхо чехка цIадерза дезаш да. Шийна дукхабезача наьхацига хьоашагIа лелилга, керда моттигаш йовзилга, цар эздийча, дизаьча шун тIа вагIилга хоза хIама-м дар, бакъда, тхоах хIаранега тхо тхой цхьацца балхаш хьеж. Цудухьа тхо даха тохалу.

— Из фуд?—хьажъ-юкъе шод а белла цецвувл шаккъа бийса оаха ше волча яьккха вола Багакашвили Мадий Шота. — Цхьа кIира оаш тхогахьа доаккхаргдеце, даькхаргаш а дац шо!..

— Тховсара со волча хила деза вай,— йоах пенсионер волча Махьмада.

Тховсарарча бийсах дог а диллаь, кхоанарча бийсанна зIак тувс лакхехьа вай цIи яьккхача раймаслозавода директора Мочашкашвили Джорияс. Из ший дезалца Ахмете вах.

— Ахмете цхьа бийса а оаш ца йоаккхе, кIалхарча наха хьалхашка шо тхох цадаьшаргаш хургда! Из эхь ма делаш тхона—ФуннагI аьнна а, тха совца дог оттийта гIерт Жорийя.

— Баркал шоана тха деза доттагIий! Тха хьоме вежарий! Баркал шун цIеначa дегашта, сийдача уйлашта! Долаш хилда шо, гIоза дахалда шо!

ШоллагIча дийнахьа, 7 августе, цIентахьа бухь биллар тха къарлуш йоацача, масса водавеш йолча «Победо». БIаьхача наькъах чу а денна, тхох хIаравар ше-ший уйлашца цхьависаьча хана, укх шиъ дийнахьа бIарга-дайнача хоза а дика а йолча дукххача хIамашта юкъе цег чу дувлаш, белгалдаьнна а лергашка декар Дуисе боча бIарий хенашта кIал везткъарваьннача Душвили Хасе Керама тхога аьнна дешаш. Ленина партес Сийлахь-боккхача Октябра, Советский Iаьдало вай халкъашта ткъамаш, низ, вошал, доттагIал даларах дола воккхача сага, хьаькъал дола дешаш!

Тбилисера даьнна Горе-Кутаисе—Сухуме — Гагре — Соче — Туапсе — Микояне — Армавире — Пятигорске, иштта кхы а иттанешца лоархIам болча советски городашка гIолла чакх а дувлаш, массанахьа — кхашка, заводашка, фабрикашка — советски къахьегамхоша хьалдеш латтача коммунистически цIен сердал тхоашта гуш, итташ, бIаьш болча новкъостий дIайха кулгаш а лувцаш даьхкар тхо.

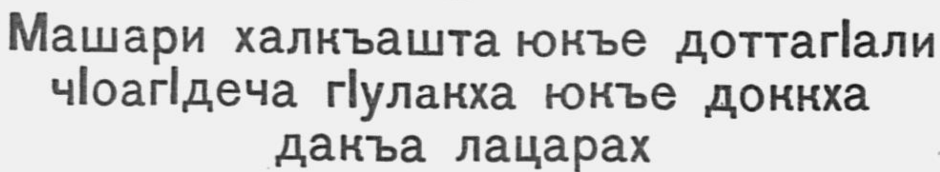

Машари халкъашта юкъе доттагIали чIоагIдеча гIулакха юкъе доккха дакъа лацарах

31 августа, кердача тIема кхерама духьал лоаттабеча къовсама Дерригдунен ди тIакхоачаш, Машар лорабара Советски комитете Москверча общественноста викалий торжественни собрани хилар. Машар лорабара Советски комитета бехктокхамерча секретара М. И. Котова Советски общественни деятелий йоаккхача группа, Машар лораберий Дерригдунен болама 10 шу дизарца дувзаденна йола Машара Дерригдунен Совета дото медалаши сийлен грамоташи енна соцам Iобийшар.

Дото медаль еннараншта юкъе ба — СССР-а халкъа артист Г. А. Александров. «Известия» газета керттера редактор А. И. Аджубей, Социалистически Къахьегама Турпал машинист В. Г. Блаженов, СССР-а халкъа артист С. А. Герасимов, Советски Союза Турпал А. П. Маресьев, академикаш А. Н. Несмеянов, М. Б. Митин, А. В. Топчиев, Н. В. Цицин, Ерригсоюзни торгови палата президиума председатель Н. В. Нестеров, писателаш М. А. Шолохов, А. Е. Корнейчук, Н. С. Тихонов, К. А. Федин, И. Г. Эренбург, композитораш Д. Д. Шостакович, А. Хачатурян, кхыбараш а.

Машара Дерригдунен Совето тIадилларах совгIаташ деннараншта медалаши сийлен грамоташи дIаелар Машара Дерригдунен Совета секретара профессора В. М. Чхиквадзе. Цо белгалдаьккхар, советски общественни деятелашта машари халкъашта юкъера доттагIали чIоагIдеча гIулакха юкъе доккха дакъа лацарах уж совгIаташ доагIаш хилар. В. М. Чхиквадзе аьлар, советски общественни деятелашта дото медалаши сийлен грамоташи ле аьнна баь соцам Машара Дерригдунен Совето цхьа барт болаш а чIоагIа раьза хинна а тIаийцар.

Собрани йистейоалаш къамаьлаш дир СССР-а халкъа артиста С. В. Образцовеи «Серп и Молот» яхача Москверча завода къаьнарча болхлочо И. И. Туртановеи. ВСМ-а дото медалаши сийлен грамоташи советски общественни деятелашта яларах Машара Дерригдунен Совета дег тIара баркал аьлар цар.

(ТАСС).

Чехословаке В. И. Ленина памятник догIар

ПРАГА. 31 август. (ТАСС). Чехословацки телеграфни агенствос беча хьоамах Бабигора яхача лоам кIал уллача Слана вода яхача юрта (Жилински область) Ленина дегIа памятник хьаделлаш торжественни митинг хилар. 1912 шера август бетта цу моттигашка ваьхав В. И. Ленин.

„Панама чIоагIа раьза яц“

НЬЮ-ЙОРК, 1 сентябрь. (ТАСС). «Нью-Йорк пост» яхача газета корреспондента Д. Джеймса Панамера хоам бу, Панаме американцашта духьал чIоагIа нах гIовтташ хиларах.

«Панама чIоагIа раьза яц», — яхаш язду цо.

Корреспондента белгалдоаккх, «ХIанз наха хьалхашка Америка хьаллацар хьашт долча Панамски деятела ше-шийна теха политически валара нийса да», яхаш. «ХIанз Панаме веча санна «грингона» американцаш — **(редакце балгалдаьккхар)** нах чIоагIа духьал бaьнна цIаккъа а хезадац сона», — яхаш ледкъ корреспондент. — МугIарех болча панамерча наха къаьстта бехке ду вай мехка доал деш болча дукха боацача бIаьхийча дезалашца вай барта да яхаш».

«Бе болх ца хилар—Панаме Iалaьмате чIоагIа лакхденнад. Из бахьан долаш олигархенеи американски комерчески хьашташтеи чIоагIа эгIазбаха ба нах. Кубе санна революци е еза яхаш а дувц», — язду Джеймса.

Лаоса чурча гIулакхашта юкъе лелХилга дита деза США-с

ПЕКИН. 31 август. (ТАСС). «Жэньминь жибао» яхача газето укх тIеххьарча деношка язду, Лаоса чурча гIулакхашта юкъе тIа-тIа а дукхагIа гуччахьа юкъе лелх США, яхаш. Лаосе хаддандза американски тIема материалаш а тIема гIулакхера нах а ух.

Къаьгга довзаш да, яхаш белгалдоакх газето, Лаосерча граждански тIемахи во эттача хьалахи пайда а ийца, американски империалисташ юха а Лаос кхы а йоаккхагIа йолча контрола кIал отто гIертилга, Къулбехьен Малхбоален Азе кхыча пачхьалкхений чурча гIулакхашта юкъе лелхилга лакхде уж гIертилга. Цу дерриганеша а, йоах газето, Китайски Халкъа Республикаи Вьетнама Демократически Республикаи кхерам тIа ца тоссаш бусаргбац.

Лаосе этта кхохкаденна хьал дIадаккха а машар лорабе а, йоах газето, Американски империалисташа леладу зулмане гIулакхаш ца совцийтача даргдац. Лаосера граждански тIом тIорбоаккхаш да уж. Дунен халкъий комиссе болх цу мехка юха а дIаболабанза баргбац.

ЧЕХОСЛОВАЦКИ РЕСПУБЛИКА. Подбрезова юхххе (Словаки). Нова Валаска яхача паселкера Яна Швермий цIерагIча металлургически завода балхлой берашта йола берий яслеш.
Я. Тахезе сурт Чехословацки телеграфни агентство.

Дика повар

Механизаторашеи, кхыболча болхлошеи кхай тIа дикагIа балхаш дерг долаш а, цар беча балха пайда лакхбар духьа а, царна эшаш мел долча хIаман йоакхо е еза.

«Ингушски» совхоза 5-ча отделене управляющи волча нов. С. Хаматхановс чIоагIа йоакхо ю болхлошта ший ханнахьа а, дIайха а хIама хилийтара. Цу отделене мичча хана механизаторашта дIайха а чам болаш а даа хIама кийчду повар йолча Яндиева Лоле. Дуа хIама кийчду цIаи, истоли, пхьегIаш цIена лелаю цо.

5-гIча отделене тракторно-полеводчески бригадера болхлой чIоагIа раьза ба Лоле шоашта кийчдеча дуача хIаманна.

В. ЦИЦКИЕВ.

ХIана тоадац наькъаш?

Назране бIаьстан юхье, май бетта дIадоладир наькъаш тоаделга. ДогIа дийлхача бокхха хотта хулар юрта юкъе, къаьстта Пионерски улица тIа а хулаш.

Наьсаре райисполкома комхозо дIадоладир уж наькъаш тоаделга. Бульдозарца наькъаш нийса а даь, наькъашка жагIа Iобоассабир райкомхоза болхлоша. Бакъда хIанз а, Iобоассабаьча латташ ба жагIа.

ДIабола а баь, дуккха ахча дIа а дахийта латташ бола из болх юкъах хIана битаб хьох райкомхоза кулгалхоша?

М. ГУНОЕВ.

ХIана тешанзар Гераевах?

Грозненски района прокуратуре дера № 15 йолча совхозерча механизаце школа дешархочо Гераева Альве леладаьча хулигански гIулакхех дола уголовни дош.

Цхьаккха бахьан доацаш, цхьаццанех леташ, шоашца деша вагIача кхаь дешархочох лийтавар из.

Дукха ха йоаццаш 200 гаргга саг а волаш яьча юкъарча собране дийцар Гераева дош. Собране къамаьлаш дир школа директора, прокуратурерча болхлочо, хьехархоша дешархоша. Гераева карагIдаьннар ирча гIулакх хилар а кагийча наха юкъера уж тайпа гIулакхаш дIадаха дезилга а дийцар цар.

Къамаьл де дош делар Гераева. Шийгара даьннача бIаьхача гIулакхашта ше бехке вац яхаш, бехка кIалхара вала гIертар из. Из харц лер а, шийгара ирча гIулакх даларах из дехке ваьнна ца хилар а кхета а даь, собране хиннараша—из уголовни бехктокхаме озилга дийхар. Нагахьа санна дехке а ваьнна, гIулакх хиннача бесса дIа а дийца, цо гешт дийха даларе коллективо доал а этта кхетавергволаш вутаргвар из. Шийх теша мегаргвоацилга хьахьекхар цо.

Гераева дош кастта нарсудо дувцаргдолаш да.

АЙДИНОВ,
Грозненски района прокурор.

Ю

Пхо йоаца умывальник

Назрань. Кафе. Дохк. Мозий. Умывальник. Къоалам бе а боаллаш прилавка тIа хьатIавижа улла цхьа саг. Хьо а вахалва, со а вахалва, хьа а са а даь цIагIа мел вар а вахалва. Билан — хьаким.

— Хьана ховргда цу дешай маIан де?

Цу дешай маIан дулургда хIаман зем баккха ховш волча. Назране кафе киннача сагага. Сона а хов кIезиг-дукха хIаман зем баккха, цу дешай маIан де а хьожаргва со.

Назрань. Наьсарен района райцентр я Назрань.

Кафе. Назране цаI-ах квартал мара райпона гаьна а йоацаш, хьалтеха йоаллаш вывеска а йолаш, хIама дуаш йола моттиг.

Дохк. Юхе латта ший воша а гургвоацаш дикъа этта дохк санна дома латт кафе.

Мозий. Листта елха лай чоаллаш санна мозий хьувз кафе. Мозий дIадаха магаций шоана, аьнна шийта хьаьттача лохорча дегIара, верстача зIамигача саго — буфетчико укх тайпара жоп делар: «ХIара моза хьа а лоацаш бIаргашка дуст Iочу ца хьерце тха-м дац царна де хIама...»

Умывальник. Кафе, цхьан саьн чу хьалтеха йоалл даь-даь ханнара, пхо а йоацаш йола, цхьа къаьна умывальник, юхе уллаш гата а сапа а доацаш. Укхаза кулг-юхь дулаш хилча сапеи, хийи, патеи Iалашде деза, цул совгIа, хий IотIакхерза саг лаха а веза.

Къоалам бе а боаллаш, прилавка тIа хьатIавижа улл цхьа саг. Из ва тIадувхаш халат а доацаш, эрза новраш дохка эттача санна, прилавка тIа хIаьтIа а вижа, хьона фу деза яхаш, чекаш язъеш латта Вишагуров Хаматхан.

Хьо а вахалва, со а вахалва, хьа а са а даь цIагIа мел вар а вахалва!

Иштта хеста а деш, пелаш вIашагIдетт къаракъ хила а е дохка а бокъо йоацача кафе багIача каст-каста укхаза «Мекх дошаде» (цар шоаш оаллача беса) ухача цхьаболча «кIанташа». Лергашта хьахозача цу «сакъердамерча» къамаьлашка ла а дувгIаш, борд-бордах вела а къежаш, «стограммаш» Iоювтташ воал Хаматхан, кафех ресторан хиларах дог гIоздаьнна а волаш.

Билан — хьаким.

Бекмурзиев Билан общественни питане предприятешта доал деш вола райпо хьаким ва. Из ше лел общественни питане болх а ше лел.

ХIанз Билана а дала мегаргда массехк хаттара жоп

Сона довлехьа хьона го мегаргдацар-теш ва Билан, хьа кафера мозий. дохк, къаьна умывальник, халат а доацаш прилавка тIа хьатIавижа улла буфетчик?..

Цу кафе а ухаш, кхыбола нах санна Iо а хуьшаш, хьо хIама дуаш хилча-м теркалде-м мегар Iа уж хIамаш.

Къамаьл йистедоаллаш цхьаькха хаттар де а безам ба са Биланага:

— Ва Билан, Iайха бетта шозза (аванси алапии) ахча эцача хана мукъа дагадухаций хьона общественни питанера гIулакхаш.

Хь. МАГОМЕДОВ.

Ала дезачунга ала Iа йоаккха саг...

Наьсар-Керте гIолла машинашца дIаводаш хьаста юхе хий мала дагахьа сецар со. Гурмат а яь доахани, Iаьсийи, вараши доахкар, хьайба оамалах шоайла вIаший дов а деш, дIа-юха а теттaш, хьаста тIа ши-ше хьалхагIа хий мала гIерташ санна.

Царначул хьалхагIа бIарг тIаэттар са хьаста юхе, пхи метар мара гаьна а йоацаш, цIе бохк тIа а тесса, латтача цхьан зIамигача цIаста кIудала. ХIаьта, бе доахкаш хьайбашта лестадеш детташ доаккхий тIой а долаш, пилхьа санна кадай лелаш йола цу кIудала да — йоккха саг ца яйча-м вIалла сакъердам ба а бацар.

«Дала доаде шо хьогала, цаккъа хьеIа хий молийтарг долаш мича хилар шо-м» яхаш, ерригача юрта дIахаза санна чIоагIа цIогIа деттар йоаккхача саго.

— Хьайбай фу бехк ба ва йоккха саг? — аьлар аз, — уж-м мотт ца ховш хьайбаш ма дий. — Юртсовета яц укхаза?

— Е-м даьра яр укхаза юрта Совет а цун председатель Арчаков Махьмад а — аьлар йоккхача саго.

ТIаккха, хIана хьажац из хьастага аьнна аз шийга хаттар дича, йоккхача саго жоп делар: «Даьра хьожаргвар со сенна хьайбашца тIом бе безаш цун сесаг хилча-м».

П. АЛИМОВА.

Нов. Межидов, хьо ухий цу чайне?

Буфета юххе хьалъуллача меню тIа а хьежаш шийна дезача дуача хIамай цIераш йоахаш латт цхьа саг. Сона ханзар из делкъийга хIама даа вена укх юртара болхло ва, я арахьара командировке вена саг ва. Из йист массаза хул «дац» аьле буфетчика багара доалаш хиннача дацардешо цецваьккхавар со а цига лаьттараш а.

Эгара тIехьа а хаьттар цо буфетчикага:

— ТIаккха фу йохкаш латт хьо укхаза?

— Борщ,— аьнна тIачайхар вож.—Чай а да хьона дезе, ца дезе лимонад а да.

— Ай укх меню тIа хIанад дуарг мел дола хIама?

Цу тIа яздаь даа хIамаш хьада тхона яхаш санна хетийтар къахат къоарздаь меню тIа дагIача мозаша.

— Сона сенах хов? ДIахатта из хьалэллачунга.

— Малав из?

— Укх чайне тIавилла Малханов Султан ва.

— Хьавеха хIаьта.

— Аз мишта вех хьона цамогаш улла саг?

Кухне кийчдаь арадоалача хана дуъача хIамах баьлла лоадам болца чам а бов пенашта бIарахьежача. Чайни хьаеча хана техача денз кIир техайий-хьогI, аьнна хетийт цар тIа уллача демои урзои.

— Укх мозаша вутаре-м бIеха яле а цхьа торо ма ергьяр аз,— аьнна, пела чура чай оаркхилга чу дIачу а мохкадаь керда чай эца вахар цхьа ха яха къонах.

Пенаш ийттIа даьннача дуккхача харшашка гизгаша мазаш дийзад. Цхьадараш цу мазаша дIалийцадале а мозий цIоз лел чайне гIолла.

Из сурт бIаргадайча тхьовра ше укхаза чувоагIача хана «ма хоза, безаме моттиг я ер» аьнна, шийна хийттар дицлургда моаллагIчоа а. Арахьа а я хоза. Чайни чуўллача цIеношта гонахьа малх тIа ца кхоачийташ Iы деш йоккхий гаьнаш я, цIенош арахьара дика а хоза а да, хозача алапашца язъяь я дIачувоаллача наIар тIа «Шалински района чайни», аьнна теха вывеска а. Иштта арахьара дIатIахьежача чайни хоза а безаме а хеташ, цох дега сатем а хулаш вагIа хургва-кх райпо председатель нов. Межидов а.

М. ХАСУЛТАНОВ.

Яккха лар йоацаш дов-кха уж

— Хьовкхал керда газета, фудмалад хьажа вай,—аьлар Дарьяльски юртсовета библиотеке дIачуваьннача зIамигача саго

— ХIахьий яр я хьона газетий подшивка, укхаза да хьона тхога тIеххьара кхаьча газеташ. — аьнна газетий подшивка дIакховдайир библиотекара Л. Льяновас.

— Ай ераш-м 8-9 ди хьалхагIара газеташ ма дий. укхаза-м дац керда газета, — йоах зIамигача саго.

— Царел тIехьагIа дена газет-м дац тхога — йоах, Лидас, бехкала а яха.—Иштта тIехьа даьле мара тхога-м цIаккха а ахац газеташ, цунах-м оаха дукха тамаш а яц. хьажал хьо дIа журналий подшивката.

— Журналаш кхы а «кердагIа» да? —аьнна вела а къежа «Огонек» яхача журнала подшивка хьаийцар зIамигача саго. — Да а да ераш «керда» — аьлар цо подшивка тIа № 35 йола журнала дала деззача доаллача № 25 йолча журналах бIарг кхийтача.

— Из ала яхац аза-м, хьажал хьо 35 журнал хила дезача дерригаш 11 мара дац-кха уж.

— Подшивках дIа ца доххаш дада хургда хьа уж?

— Тхога-хьаккхаьчар-м дIаделлад...

...Цхьацца шиша журнал мара цаллацар «Смена», «Крокодил» яхача журналаий подшивкаех а, хIаьта «Крестьянка» яхача журнала-м цхьаккха номер а яцар.

— Лоацца аьтча яккха лар йоацаш дайнад-кх журналаш аьлар юстара, деча къамаьлага ладувгIаш лаьттача цхьанне.

Дайнадий теш уж яккха лар йоацаш, е доврдий теш дIахо йодача хана?

«Арамхи» яхача курорта бувзама отделене ший ханнахьа кхоач журналаши газеташи бакъда, укхазара дIа-м дага дехача ханеи дахьа безам болчои дIалахьа йиш йолаш да уж. Дуккхаза газеташ а журналаш а яздайтараш уж шоашка хьакхачац яхаш отделене литкъа бале а цхьанна метте дIаяздеши, уж даха даьнна моттиг тахка йиш йолаши дац уж цу отделенера арадаьнначул тIехьагIа.

Мича ух газеташи журналаши? ХIана кхачац уж даьшка дIа? Иштта лар йоацаш доврдий теш уж дIахо йодача хана а?

Цу хаттараншта жоп дехаргда вай, эгара хьалха «Арамхи» яхача курортерча нов. М. Дарбазанов начальник волча бувзама отделене болхлошкара.

К. ТЕМИЕВ.
Первомайски район, ЖIайрах.

Пакистана такхарг кач теха муш

США „новкъосталах“ хиннар

Щенхаштта йола политически а экономически а кризис я Пакистане. Из кризис къаьстта лакхъяннай дIадахача шера октябрь бетта мехка чухь хинна паччахьалкхен Iаьдал дIа а даьккха, къиза тIема режим оттаьчул тIехьагIа. Пакистански халкъа тIа мел эттача хатарий а халоний а бахьан — мехка доал деча гIозараша лелаю халкъа духьалара политика я, цар малхбузерча паччахьалкхенашца чIоаггIа баьча тIема барта политика я.

1947 шера Инди шин доминиона йийкъачул тIехьагIа хьахиннай Пакистан. Пакистана юкъе яхар мехка чухь эггара тIехьайисаи экономически низ боацеи районаш. Ше хьахиннача хьалхарча деношкехьа а Пакистана тIаэттача экономически холонех пайда а ийца, (1951 шу) США сихха ший «новкъостал» де йолаелр цунна, экономическии политическии хьакъехьа американски монополешта из караерзаеш 1954 шера США-с Пакистана кач еллар из ехкаш йола тIема «новкъосталах» йола договор, хIаьта цул тIехьагIа СЕАТО-и Багдадски пакти яхача тIема агрессивни блокашта юкъе а эзар из.

Цу хана денз миллитаризацеи Советски Союза, Китайски Халкъа Республика, кхыйолча машар безача паччахьалкхенашта духьал американски герзаца кийчдаьча низаша пайда эцаргбола базаш мехка чухь яхкареи новкъа йода Пакистан. Пакистански халкъа ца эшача гIулакхашка дIадохийт Iалаьмтае дукха къаман рузкъа. Правительствос беча хоамех, алхха Пакистана тIема расходашка 1958-1959 финансови шера паччахьалкхен бюджета 71 процент дахийтар.

Цунца дувзаденна укккхаза нийса доагIаш хургда нов. Н. С. Хрущева империалисташа деча «новкъосталах» аьннар: «Империалистически паччахьалкхенаша кхыча мехкашта деш дола «новкъостал» эггара хьалха латт цу мехкашка цар тIема базаш яхкарцеи, цига шоай эскараш ахийтарцеи, ракетни герз теларцеи. Цунах хул: цар тIема еча кийчоно цхьа доллар дIадахийтача цу мехкаша 5 доллар дохийташ гIулакх. Цу тайпара долча «новкъостало» цу мехкий боахам тишболийт уж кхерама кIал а увттаду, хIана аьлча ракетни базаша кхыйола ракеташ шоашта тIаоза тарлургда».

Пакистански печато даьча лоархIамех 1957 шера денз 1958 шера июль бетта кхаччалца США-с Пакистана даьча экономически «новкъостало» 700 миллион доллар лаьцар. Цхьабакъда Пакистано тIема гIулакхашта ше яь расходаш гаьнна тIех я американски «новкъосталал». Цул совгIа американцаша деш долча «новкъостала» рузкъа пакистанцашта кара а доацаш, американций шоай кара да. Цар из рузкъа дIадохийт керттерча даькъе тIема объекташ хьаечеи шоай сов долча даара а промышленни а товараш Пакистане дахьаргеи.

ТIема расходаша бюджета рузкъах сов доккха дакъа лоацаш хиларах, хайрагIа хIама юкъедисац къама экономика дегIайоалаеча дIадахийта. Ший лоIамегIа йолаш даькхача укх 12 шера чухь ший индустри дегIайоалаеча ер ма дий аьнна толамаш даьхадац Пакистана. Мехка чухь хьалъяьраш ейгача промышленноста массехк предприяти мара яц, керттерча даькъе кIада дераш а йолаш. Укх тIеххьарча шерашка Пакистане хадданза лакхлу Финансови дефицит, айлу инфляци (ахча дайдалар). 10 шера чухь — 1947 шера денз 1957 шерага кхаччалца — мехка чухь лелаш дола ахча кхозза дукхагIа хиннад.

Пакистане бахача къахьегача наьха хьал Iалаьмате хала да. Мехка чухь хадданза лакхлу денна эшача товарий маьхаш, бе болх ца хилар, къел. Пакистански печато беча хоамах, 1947 шера денз 1958 шу йистедаллаца йолча хана чухь эггара дукхагIа эшача товарий маьхаш 4-зза лакхделар, хIаьта кхачан мах 5-зза лакхбелар. ХIаьта къахьегамхошта доагIа алапи цу хана чухь алхха 20 процент мара лакхдаланзар. Пакистански халкъа ца дезача тIема гIулакхашка Iалаьмате дукха рузкъаш дIа а дохийташ, Пакистана доал деча гIозараша хайра рузкъа къоастадац халкъа дешаргеи унахцIено лораяргеи дIадахийта. Цудухьа тамаш е ягIац мехка бахача нахах 84 процент дешар ца ховш хиларах.

УнахцIено лораярах аьлча, цу хьакъехьа Пакистан дунен тIа эггара тIехьайисача паччахьалкхенех цаI я. Малхбоалерча Пакистане бахача наьха 20 эзар сага-сих больнични цхьа маьнгии, 15 эраз сага-сих цхьа лори мара кхачац. Мехка чухь хIара шера хул дIа-юха дувла холера, кIигаш, кIура у яха а кхы дуккха тайп-тайпара дола шоргаштеи ченнеи хула а лазараш. Пакистане бIаьш эзараш нах бов царех. Iаьдало даьча лоархIамеха алхха кхайкорах хIара шера Пакистане ла 200 эзар саг.

Къелои моцалои корзагIбаьха Пакистана дуккха бола къахьегамхой тIа-тIа а чIоагIагIа шоай бокъонаш бахьан, шоай экономически хьал тоадара тIехьа къовсам лоаттабеш ба. Мехка чухь дукхагIа гIатташ ба забастовкай болам. Пакистанерча Iаьдало доккхий таIазараш а деш къиза йохаю забастовкаш.

Цхьабакъда цхьанна таIазарои кхерамои бохабергбац шоай бокъонаш бахьан, шоай хьал тоадара тIехьа къовсам лоаттабеча пакистански къахьегамхой лоIам. 1958 шера Пакистане тIема Iаьдал оттадь доллашехьа а, забастовкаш елга соцадь доллашехьа а, къахьегамхой шоай къовсам дIахо хьош ба.

Пакистана хIанзарча доал дераша халкъа лоIамаи мехкарча къамий хьашташтеи духьал а болаш, мохк кхерамерча новкъа буг. Укх шера 5 марта Иранацеи Турцецеи цхьана Анкаре Советски Союза, Китайски Халкъа Республика, Къулбехьен — Малхбоален Азеи Юххерча Малхбоалени мехкашта духьал бола шин оагIорахьара тIема барт бир Пакистана США-ца.

Цу тайпара США-ца шин оагIорахьара барт барца пакистански халкъа шоаш такхарг кач теха муш чIоагIагIа эзар империалисташа. Пакистански халкъа дика хов шийна кач теха муш хоадабичеи ший мохк агрессивни блокашта юкъера хьабаькхачеи мара, мохк ший лоIамегIа хург ца хилар, ший вахара хьал тоаде йиш хургйоацилга.

В. ТУЛЯКОВ.

РАДИОПЕРЕДАЧАЙ ПРОГРАММА

3-ча сентябре: 7.20 — «Къахьегама маIан мишта ду Iилмои динои» — беседа (эрсий меттала); 8.20 — Советски Союзера а доазол дехьара а хоамаш (нохчий меттала); 8.35 — «Сердало» газета обзор; 8.50 — Хоамаши передачай программеи; 9.00 — Советски композиторий ашараш; 17.00 — Радио чу гIолла культура университет; (эрсий меттала); 17.20 — «ХьажкIаш лелаеча мехкарий звено йолча» — передача (гIалгIай меттала); 17.35 — РадиоладувгIархой программах концерт; 18.00 — Юртбоахама болхлошта передача (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — «Сомлуш латт комсомольски копилка» — передача (нохчий меттала); 19.30 — Керда хоамаш (нохчий гIалгIайи метташка).

4-ча сентябре: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — «Ленинан некъ» газета обзор; 8.35 — Советски Союзера а доазал дехьара а хоамаш (гIалгIай меттала); 8.50 — Хоамаши передачай программеи; 9.00 — Нохчийи гIалгIайи ашараш; 17.00 — Даьштеи — ноаноштеи передача (эрсий меттала); 17.30 — «Лоацача хана хьажкIаш чуерзаяь йоаргья оаха» — передача (гIалгIай меттала); 17.35 — Дукха еза ашараш; 18.00 — Пионераштеи школьникаштеи передача (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — «Шалински районера хьасий бешамаш лелаераш болча— передача (нохчий меттала); 19.30—Керда хоамаш (нохчийи гIалгIайи метташка).

5-ча сентябре: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — Пионераштеи школьникаштеи передача (нохчий меттала); 8.35. — Наьха хьашташ дикагIа кхоачашдара—передача (гIалгIай меттала); 8.50—Хоамаши передачай программеи; 9.00 — СССР-а халкъий ашараш дIаоал Нохч-ГIалгIай республикерча артисташа: 17.00 — Iилмахи техникахи йола беседа (эрсий меттала); 17.20 — Литературни передача (гIалгIай меттала); 17.35 — Халхара ашараш; 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.15 РадиоладувгIархой заявкех канцерт (эрсий меттала); 18.40— РадиоладувгIархой письмоех оттаь передача (нохчий меттала); 19.30 — Керда хоамаш (нохчийи гIалгIайи метташка).

Редактора заместитель
Дж. ХАМАТХАНОВ.

Тахан кинотеатрашка

«Челюскинций» цIерахча кинотеатре
Йоккха зал — **«Къизал»**
долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
Замига зал № 1 — **«Къизал»**
долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

«Родина» яхача кинотеатре
Iан зал — **«Соперники за рулем»**
долалу: 8.45, 2,25, 8.05, 9.50.
«Къизал»
долалу: 10.35, 4.10.
«Кочубей»
долалу: 12.25, 6.05.
Ахкан зал — **«Къизал»**
долалу: 7.10, 9.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 23. ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-25-72; корректорске — 2-30-91; партийни вахарен экономикан отделий — 2-25-72;

СФ01825.

1918 шерарча 11-ча августа цIерагIа йола типографи. Нохч-ГIалгIайАССР, г. Грозный, Революце проспект: 30/3.

Заказ № 5377.